

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 7. V Ljubljani, 15. aprila 1909. Letnik XXVI.

Obseg: Kakšni naj bodo plemenski prasiči. — Gospodarskopoučni izlet slovenskih kmetovalcev na Češko. — Kako je ravnati z mladim sadnim drevjem. — Tobačni izvleček. — Vprašanja in odgovori. — Kaj delajo naše podružnice. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Kakšni naj bodo plemenski prasiči. *)

Bilo je v nedeljo popoldne.

Kakih šest vaščanov je prišlo s Kopitarjem k Razumniku. Saj so vsi vedeli, kako umen prasičerejec je njih sosed. Tudi jim je Kopitar pripovedoval, kaj vse je zadnjič videl in slišal.

Razumnik jih je prav pristržno sprejel ter jih je takoj peljal v svoj svinjak.

je lepa in primerna plemenu. Nos je zakrivljen, toda ne preveč. Rilec je krepak in ne predolg. Tega mrjasca lahko tudi spuščam na pašo.

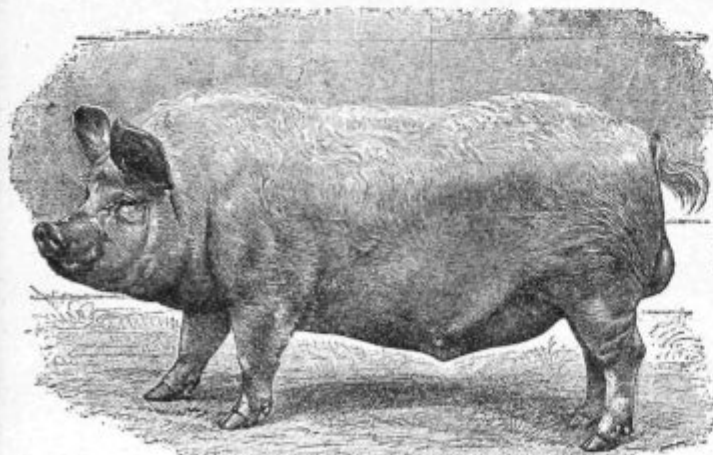
Sprednji del in hrbet sta dobra.

Križ je dolg in širok.

Vendar je hrbet malo vdrt, kar ni prav.

Život je globok in rebra so lepo vzbočena ter široka. Pleča in stegna so izdredno mesnata.

Noge so kratke, pa vendarle krepke.

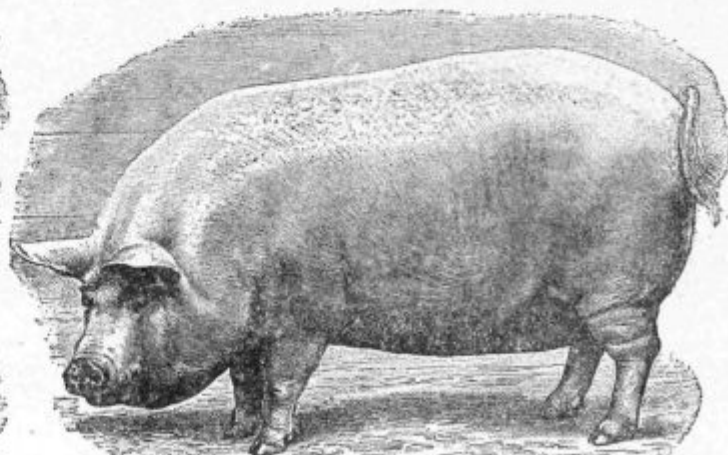

Podoba 19. Plemenjak „Perun“.

Najprej jim je pokazal lepega mrjasca „Peruna“ (glej pod. 19.)

„To je pa lep mrjasec,“ meni mlinar Vrhovnik „Lepši se redkokdaj vidi.“

„Mrjasec je že dober,“ potrdi Razumnik. „Glava

Podoba 20. Mlada plemenska svinja „Lada“.

„Perun“ je 10 mesecev star, in odslej ga bom spuščal po plemenu.

Dekla je „Peruna“ spustila na prostoren hodnik. Vsi so občudovali lepo ustvarjeno žival.

„Seveda, če bi mi imeli take mrjasce,“ meni Poljanec, „potem bi tudi mi kaj boljšega priredili.“

„Od mrjasca je res veliko odvisno,“ potrjuje sosed,

*) Iz IV. zvezka »Kmetijske knjižnice« »Soseda Razumnika prasičerejca«, ki je ravnokar izšel v II. izdaji in se dobiva pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani po 1 K s poštnino vred.

„a dober mrjasec še ni vse. Tudi plemenske svinje morajo biti prave, če naj se reja izplačuje.“

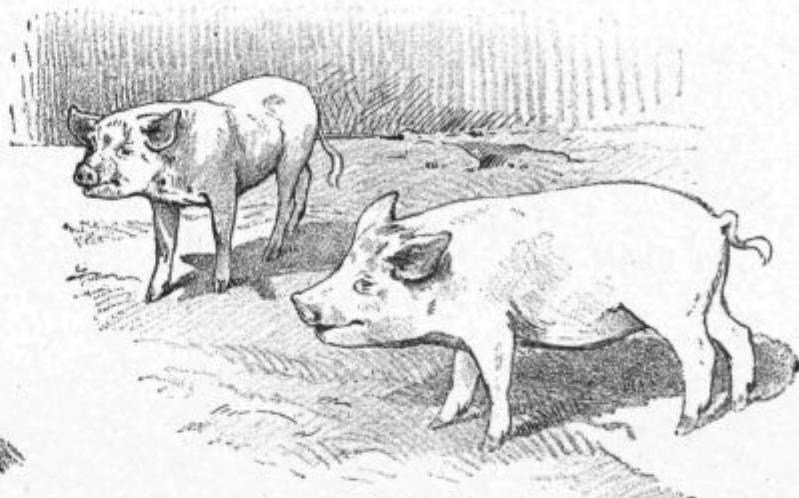
„Kakšne pa naj bodo prave plemenske svinje?“ vpraša Kopitar. „Hvaležni ti bomo, če nam to razložiš. Glej, nedelja popoldne je, vsi imamo tako lep čas, in ker smo se od tebe že toliko koristnega naučili, smo prepričani, da nam boš tudi glede prasičereje marsikaj dobrega nasvetoval.“

Razumnik je smehljaje poslušal. „Ljubi sosedje,“ je dejal in se muzal, „predvsem morate izbrati dobro pasmo, in živali, ki jih hočete imeti za pleme, morajo imeti na sebi znake te pasme, morajo biti lepe in prave oblike, morajo biti zdrave, rastne, in ne smejo imeti nikakih napak.“

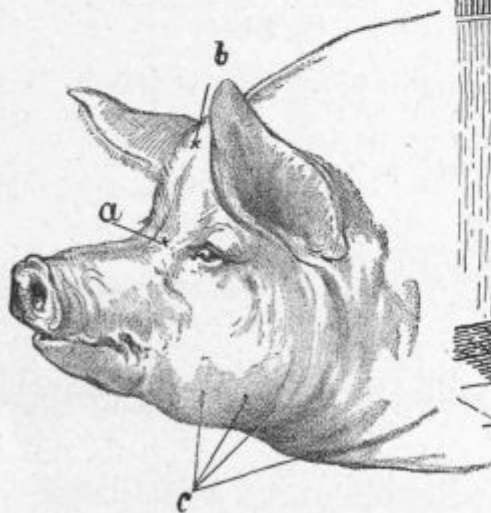
Podoba 22.

Slabo narejen prasiček z vdrtim hrbtom in s praznoto za pleči.

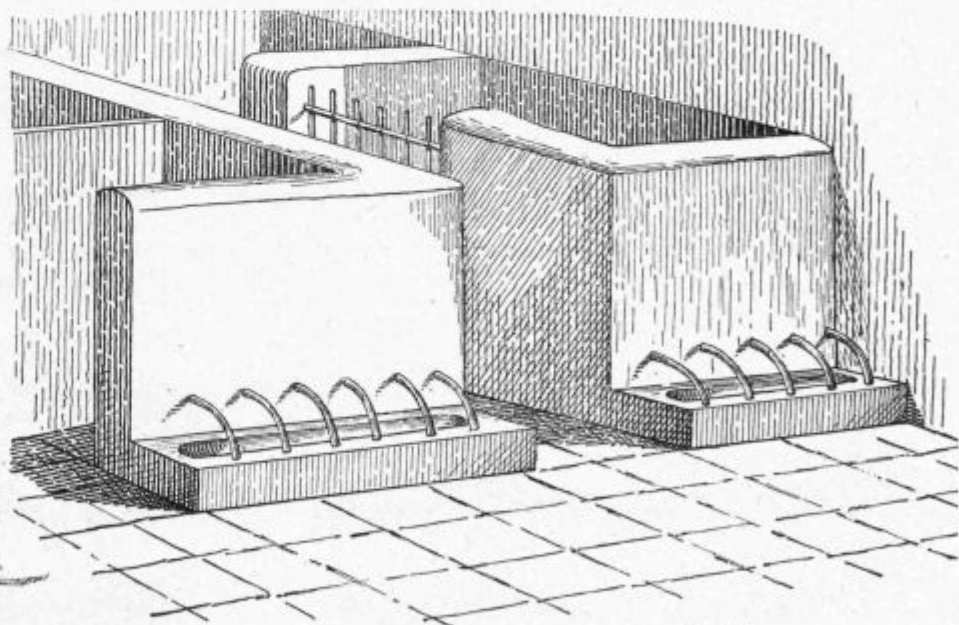
Podoba 23.

Prašička iz enega gnezda; eden je revček.

Podoba 21.

c gube na podbradku, znaki lehkega pitanja.

Podoba 24. Korita iz cementa na svinjakovem hodniku. Železne palice čez korita niso priporočene, ker otežujejo snaženje korit.

Kar se tiče oblik, razmotrivajmo jih na tejle svinji „Ladi.“ Ona je angleške, jorkširske pasme, kakor vsa moja reja. S to pasmo sem najbolj zadovoljen. Presojajmo „Lado“ (glej pod. 20.)“

„Glejte semkaj!“ pravi sosed. „vrat se mora od tilnika navzgor nekoliko dvigati. Naguban podbradek je dobro znamenje, kajti te gube kažejo, da se bo žival rada debelila (glej c na pod. 21.). Suh in medel vrat je velika napaka in obeta slabo debeljenje.“

Život sploh, zlasti pa hrbet in ledja, morajo biti široka. Prsi naj bodo toliko široke kakor križ. Zadaj

za pleči naj bo žival posebno dobro razvita. Vdrt hrbet in praznota za pleči sta veliki napaki.“

Poglejte tole 12 tednov staro prase. Dal sem ga rezati, dasi je dobrega plemena. Prazno je za pleči in hrbet ima vdrt (glej pod. 22.). Takih živali umen živinorejec ne sme rabiti za pleme.“

„Ali se taka napaka sčasoma ne popravi?“ vpraša mlinar Vrhovnik. „Ob dobrem krmljenju in oskrbi se morata vendar hrbet in pleča zboljšati.“

„Jaz nisem takega mnenja,“ odvrne sosed. „Recimo, da ta napaka sčasom postane manj očitna; kaj pravega

pa vendar nikoli ne bo iz take živali. Veliko bolje je, za pleme izbirati le dobre živali; saj je pri prasičereji tako več pujskov na izbiro. Kakšen dobiček bi pa tudi imel, če bi to prase obdržal za rejo? Mladiči od njega bi imeli večinoma vse njegove napake in bi ne bili za rejo, temveč za mesarja. To pa ni moj namen, kajti večino svojih prasičev prodam za pleme, ker mi to neprimerno več nese.“

„Prav imaš,“ potrdi Kopitar. „Za pleme je odbirati najboljše živali, kiso brez napak.“

„Ali sta ta dva pujska tudi iz enega gnezda?“

vpraša Kopitar, ko mu prideta na hodniku dva pujska naproti. „Silno sta različna“ (glej pod. 23.).

„Da, iz enega gnezda sta,“ odgovori Razumnik. „Eden je revček, iz drugega ne bo nikdar nič prida. Boljšega obdržim za pleme, drugega bom dal rezati in ga opitam.“

„Za pleme puščam najrajši one pujske, ki so ješči in glede krme neizbirčni. Taki pujski klajo najbolj plačujejo. Pa tudi tisti pujski niso nič prida za pleme, ki čutijo vsako vremensko izpremembo, ki se boje vsake sapice in vsake kaplje dežja, kakor ravno tale revček tu. Tale drugi močnejši pujssek se ničesar ne boji; tudi ni bojzljiv in nemiren ter ne plane kvišku pri vsakem šumu. Jaz pri plemenskih prasičih zelo cenim mirno pa živahno kri. Kdor živali skrbno opazuje, ta bo pri prasičih že v tej starosti spoznal razliko v njih vedenju. Seveda je treba imeti nekaj vaje.“

„Kakšna naprava je pa to? vpraša Kopitar ter kaže na dve cementni koriti na hlevskem hodniku.

„Ob prav slabem, mrzlem vremenu in pozimi izpuščam prasiče na ta hodnik, in v ta korita (glej pod. 24.) jim dajem nekaj krme,“ odgovori Razumnik.

„Prasiči potem kaj radi hodijo na hodnik, če vedo, da dobe kaj dobrega, na pr. ječmena, itd.

„Tele železne palice čez korita, ki sem jih zato dal narediti, da prasiči ne stopajo v korita, se pa ne sponšajo, ker otežujejo snaženje korit, kar je zelo naporno. Zelo važno je namreč, da so korita vedno dobro osnažena in da v njih ne ostajajo ostanki krme, ki se spridijo.“

„Vrnimo se nazaj k Ladi,“ pravi sosed ter stopa proti kočju, kjer biva krasna mlada žival. Ta svinja ima praktičen križ,“ razlaga nadalje. „Ona je široka in dolga in na vse strani izvrstno zaokrožena. Stegna so mesnata in široka. Prsi so tudi široke in globoke, kar jamči za dobro porabo krme.

Lada je pa bila že z 8 tedni vsa drugačna kakor je 10 tednov stari pujssek, ki smo ga ravnokar videli.

Pa tudi telo Lade je lepo povito, kakor valjar. Trebuh ni stisnjen, pa tudi dol ne visi. Najglobokejšo mesto je le za spoznanje niže kakor prsi. Noge so krepke, niso prekratke in ne predolge ter merijo nekako tretjino vse visokosti, kakor je pri zlahtnih prasičjih plemenih za pravo spoznano.“

„Nedavno sem videl svinjo, ktere seski so se tal dotikali,“ pravi Vrhovnik. „Ali je to napaka?“

„To je pač napaka,“ odgovori izkušeni sosed.

„Živali, ki imajo tako nenaravno kratke noge, so že preveč požlahtnjene. Take živali nahajamo pri rejah, kjer se požlahtnenje pretirava, kar ni prav, kajti slabe posledice se kmalu začno kazati.“

„Prasičev s prerazvitim telesom a s preslabimi nogami ni mogoče goniti na pašo. Take živali se boje vsake hoje.

Brez zadostnega pregibanja na pašo ali na tekališču pa nihče ne more prasičev trajno rediti s pridom in srečo. Vrhutega se take svinje, kadar so breje, kaj lahko poškodujejo pri vstajanju in leganju.“

„To vse mi je prav razumljivo,“ meni Kopitar.

„Razentega je od reje izključiti vse živali, ki imajo ozke prsi, skrivljene noge, ki grdo stoje itd.“ poučuje sosed. „Revni pujski, ki se dobivajo v vsakem gnezdu, se morajo odločno izključiti od reje.“

„Za živinorejca bo najboljše, če bo za pleme odbiral vedno najboljše, najlepše in najbolj rastne živali in bo celó srednje blago izključeval.“

Gospodarskopoučni izlet slovenskih kmetovalcev na Češko.

(Dalje.)

V soboto zjutraj ob 8 smo se v dveh vozovih mestne električne železnice odpeljali v nad eno uro vožnje oddaljeno mesto **Visočani (Vysočany)**, praško predmestje z razvito industrijo. Namen tega izleta je bil, da si ogledamo eno največjih čeških mlekaren, sladkorno tvornico in veleposestvo viteza Freya.

Poleg uradnika poljedelskega sveta g. L. Schütza, ki nas je spremljal tri dni, se je peljal z nami tudi g. Karel Procházka, mlekarški konzulent poljedelskega sveta.

Na končni postaji električne železnice so nas pričakovali zastopniki veleposestva in občine Visočan. Po zahvali iz ust voditelja Skalického smo se podali v spremstvu g. Z. Marka, ravnatelja veleposestva, najprej v mlekarno, kjer nas je sprejel nje vodja g. Andresa. Pri tej priliki nas je mlekarški konzulent g. Procházka takole poučil: Vse mesto Praga, ki je z mlekom jako dobro preskrbljeno, potrebuje na dan povprek 25.000 l mleka, kar znaša v letu skoraj 9 in 1/4 milijona litrov mleka. Vse to mleko dobavljajo poglavitno tri mlekarnice. Najstarejša in največja med njimi je visočanska mlekarna, ker postavi na leto okoli 5 milijonov litrov mleka v Prago. Mlekarna je — kakor že rečeno — zasebna, in sicer prodaja mleko z veleposestva viteza Freya in kupljeno mleko od posestnikov iz okolice, kjer ga prav lahko dobiva, kolikor ga potrebuje. Mleko plačujejo po tolšči, in sicer vsak odstotek tolšče po 3-98 h, tako da stane 1 liter dobrega mleka navadno 14 1/2 h.

V mlekarni se mleko pasterizuje in se prodaja n drobno v zaprtih in plombiranih steklenicah po 24 h v mesto postavljeno; večjim odjemalcem (kavarnarjem, pekomo itd.) v plombiranih pločevinastih posodah nekoliko ceneje. Prodajajo pa tudi smetano in presno maslo ter posneto mleko pekomo za kruh (okoli 5000 l na dan).

Mlekarna je stara in zato ni tako moderno urejena kakor nova mlekarna v Nuslihu, imponira pa po svoji obsežnosti.

Najprej so nas peljali v prostor, kjer se mleko sprejema, potem pa tja, kjer se preiskuje na tolščo. Vsak mesec se mleko od vsakega donašalca vsaj enkrat preišče po Sokslету ali Gerberju in se v to svrhu vsak dan jemljejo poskušnje. Dalje smo bili v veliki dvorani, kjer izdelujejo presno maslo in iz posnetega mleka v šestih jarinih po 500 l velikosti skuto, ki jo prodajajo pekomo, ali pa tudi sušeno in zmleto tvrčki Hartberg na Dunaj, ki iz sirnine izdeluje biljardne krogle, ustnike za smodke in druge podobne predmete. Siratko prodaja mlekarna tri litre po 2 vin. nazaj gospodarjem za konje, prasiče itd. Potem smo prišli v oddelek, kjer pasterizirajo došlo mleko, ga hladijo in polnijo v posode (buteljke in kangle). Buteljke se pomivajo in polnijo s pomočjo strojev, kar je tudi potrebno, kajti vsak dan je treba napolniti 7000 do 12.000 buteljk. Od 1/2 2 do 1/2 4 zjutraj se odpošilja, to se pravi, vse se pripravi in naloži in ob 1/2 4 zjutraj odide 28 voz z mlekom v Prago.

Da ima mlekarna svojo kolarnico, kovačnico, kleparnico itd., je samoobsebi umevno.

Veleposestvo vit. Freya ima 800 ha osevne površja, kjer pridelujejo poleg krme največ sladkorno peso in žito.

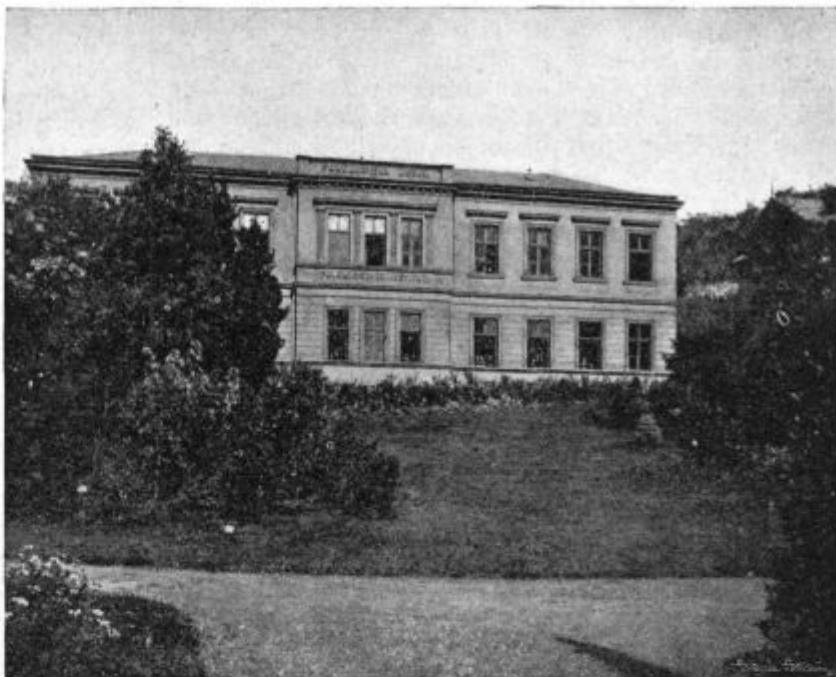
V hlevih redijo poleg goveje živine 57 parov koutj; v Visočanih jih je 37 parov, kjer jih najbolj rabijo za prevažanje mleka itd. v mlekarni.

Ko smo si ogledali še majhen vinograd in sadovnjak, so nam pokazali še cukrovarno (sladkorno tvornico), ki je ena najstarejših in najbolj znamenitih, ker je tam nekdanji ravnatelj Jelínek s prejšnjim šefom posestva iznašel saturacijo, to je poseben način čiščenja sladkornega soka, ki je danes po vsem svetu v navadi.

Čehi sploh v sladkorništvu jako sloviijo in mnoge moderne iznajdbe so češkega vira. V razstavi smo videli model moderne sladkorne tvornice, vreden pol milijona kron. Vse je bilo v malem izdelano tako natančno, da si imel pravo majhno tvornico pred seboj, ki se je lahko vsak čas spustila v tir.

Visočanska tvornica ni rafinerija, izdeluje torej samo sirov (nečist) sladkor, ki ga šele v rafineriji (čistilnici) v Čakovicah prekuhavajo, čistijo in kot rafinado prodajajo. Le rafinerije delajo vse leto, dočim delajo tvornice za sirov sladkor le od jeseni do pomladi. Visočanska tvornica v eni taki sezoni (pravijo v eni kampanji) podela 3000 metrskih stotov pese. Pesa ima skoraj vsako leto drugo ceno. Kmetje se glede tega že naprej pogodijo s tvorničarji, preden peso vsejejo. Navadno daje tvornica sama kmetom seme dobrih vrst pese in se pesa plačuje po odstotkih sladkorja od 2 K do 2 K 40 h (1908 povprek po 2 K 20 h za 100 kg). Iz 100 kg tvornica približno 15 kg sladkorja.

ali, kar tvornica ne zmore, se vklada v rove (jarke), pokrije s slamo in z zemljo. Potem pride pesa najprej v čistilnico, kjer jo stroji s pomočjo vode operejo, nato pride na rezalnico, kjer jo zreže stroj v zrezke, od tam pride v kotle (difuzerje), kjer jo s pomočjo gorke vode

Podoba 25. Kraljevi češki deželni pomologijski zavod (deželna sadjarska šola) v Troji pri Pragi.

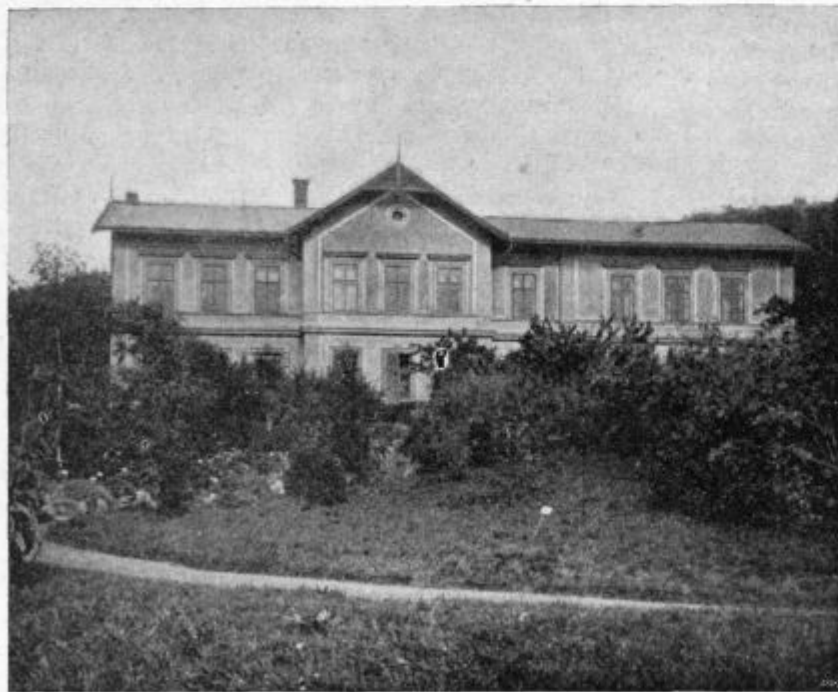
izlužujejo (macerirajo), to je izkuhajo iz nje sladkorni sok.

Izlužene (izkuhane) zrezke dobijo kmetje nazaj, jih natlačijo v jame ali v kako posodo (kakor pri nas repo za kisanje) in jo rabijo za krmo goveji živini.

Nečist sladkorni sok se najprej preceja na cedilih, da se iz njega odstrani mehanična nesnaga (ostanki pese itd.), potem se segreje na 85 °C in se mu dodene apnenega beleža z namenom, da se odstranijo beljakovine in da se sok še bolj očisti in razbarva. Nato se dovaja soku ogljikova kislina iz apnenic in se stem zopet oprosti apna, kar imenujejo prvo saturacijo. Nato gre sok zopet čez „kalocedilo“ (cedilo za kalež), da se oprosti kaleža. Na to se sok segreje na 90 °C in se saturira drugič in pozneje tretjič, in potem ima že 89 % čistote. Več čistote ni mogoče doseči.

Nato se sok v vakuumih (v kotlih s stanjšanim zrakom) pri nizki toplini vkuha in se na posebnih hladilnih in mešalnih pripravah pusti, da se ukristali.

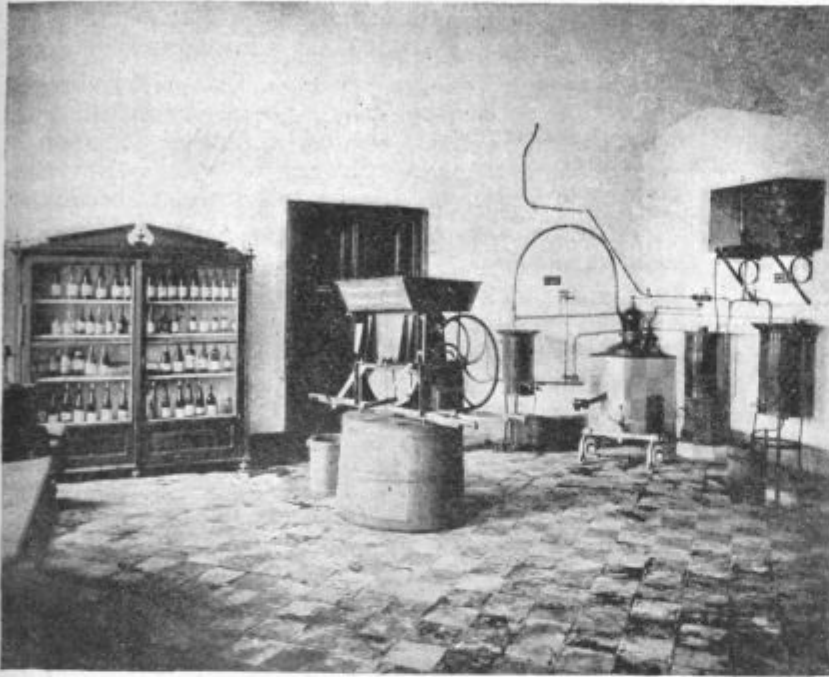
Tak sirov sladkor, ki je bolj rjav in se vidi moki ali pesku podoben, se polni v vreče in se pošilja v rafinerije (čistilnice), kjer sladkor s posebnimi stroji in pripravami še enkrat prekuhajo in prečistijo, da postane tak (bel, čist), kakršnega uživamo. Opomniti bi bilo, da so Čehi začeli že okoli leta 1800. sladkor izdelovati in so na tem polju dosegli med vsemi narodi veliko veljavo. Dandanes se izdelava na vsem svetu okoli 100 milijonov q (metrskih stotov)

Podoba 26. Postaja za tehnično porabo sadja pri deželni sadjarski šoli v Troji.

Kmetje postavijo osnaženo peso v tvornico, tam se stehta in nje sok se s pomočjo polarizirne priprave preišče na sladkor, kar se vse kmetu vpiše v posebno knjižico, ki jo pripelje s seboj. Pesa se takoj obdeluje

sirovega sladkorja, od tega pa 56 milijonov *q* pesnega sladkorja. Od te množine pripada na Avstro-Ogrsko 11 $\frac{1}{2}$ milijona *q* in na češko kraljestvo samo — 5 $\frac{1}{2}$ milijona *q* sladkorja, torej skoraj polovica vsega v Avstriji izdelanega sladkorja.

Podoba 27. Pogled v postajo za porabo sadja v Troji. (Zbirka zdelkov, pecljalni mlin, destilacijska priprava itd.)

Ko smo za vse nam razkazano zahvalili ravnatelja sladkornice g. Alojzija Houfeka, smo se peš podali čez Libenj (tvorniško predmestje Prage) v Trojo, da si tam ogledamo kraljevski češki pomologijski (sadjarski) zavod.

Med potom smo se ustavili v gostilni „na rybárně“ (na ribarni), kjer nas je na prijaznem senčnem vrtu čakalo fino in okusno kosilo.

Tja nam je prišel naproti tudi ravnatelj zavoda g. Buňat (beri Bunjat) z nekaterimi gosp. učitelji zavoda. Po obedu smo se podali v šolo, (glej pod. 25.), kjer nas je g. ravnatelj prijazno nagovoril in pozdravil.

Ko ga je voditelj izletnikov zahvalil za pozdrav in posebno še kot nekdanji učenec te šole za prijazni sprejem, nam je g. ravnatelj Buňat razložil zgodovino in pomen šole.

Šola je najstarejša te vrste v Avstriji. L. 1870. je bil ustanovljen sadni vrt sadjarskega društva in kmalu potem pri njem šola. Danes ima šola dvoleten tečaj in se sprejemajo učenci vsako drugo leto. Učencev je 40—60, večinoma notranjih, nekaj vnanjih in gostov. Šola je obojejezična, to je: ima češki in nemški oddelek.

Nemški oddelek šteje 4—6 učencev, češki 40—50. V češkem oddelku so vpisani navadno tudi drugi Slovani, zlasti Bolgari in Srbi. Šola ima namen vzgajati oskrbnike okrajnih, mestnih in drugih sadnih in lepotičnih vrtov in mestnih parkov in širiti sploh znanje pomologije in učiti sadjarstvo. Iz obsežnih drevesnic

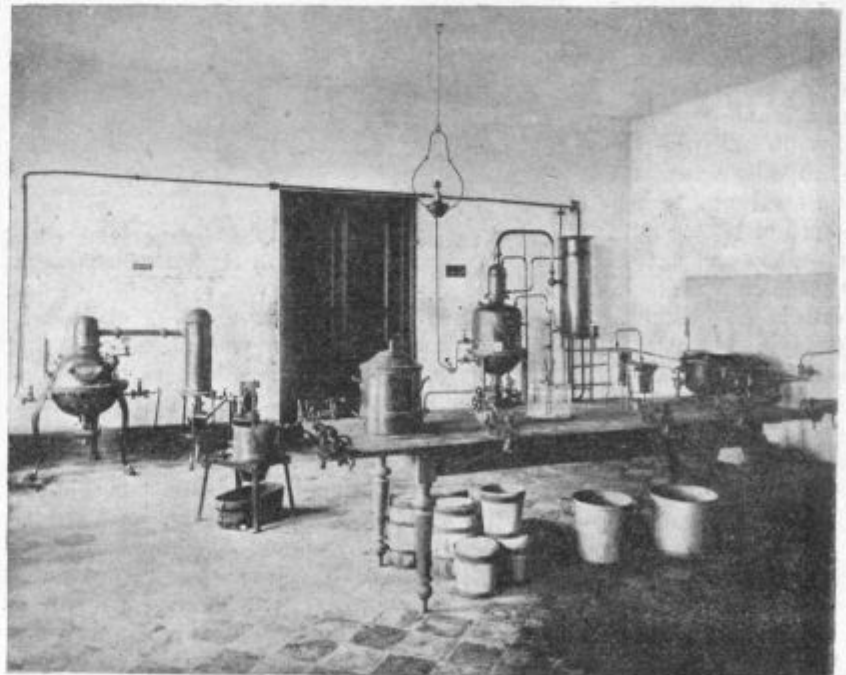
oddaja šola sadno drevje in cepiče. Šola ima jako velik sadni vrt in odda na leto nad 30.000 sadik (drevja, divjakov, grmov, jagodnjekov, trt) in nad 30.000 cepičev raznih sadnih vrst, zadnje večinoma brezplačno.

Poleg sadnega vrta z lepimi umetnimi oblikami sadnega drevja (s palmetami, kordoni, piramidami, špalirji) in z obsežnimi drevesnicami ima zavod še lep park, zelenjadni vrt in na griču za šolo vinograd. Šola prodaja veliko svežega sadja in grozdja v Prago, ostalo pa podela v razne izdelke, kakor vino, marmelade, kompot itd., tako da ne gre nič v izgubo.

V to svrhu ima šola jako lepo urejeno postajo za tehnično porabo sadja (glej pod. 26.) z različnimi modernimi stroji za vkuhanje sadja, sušenje sadja izdelovanje marmelad, izdelovanje sadnega vina in sadnega šampanjca itd., (glej podobne 27., 28. in 29.). Sušijo in vkladajo pa tudi zelenjad.

Gospod ravnatelj je bil tako prijazen, da nam je celo dal po učencih demonstrirati pripravljane marmelad, kandi-
tiov in drugih izdelkov.

Tako smo n. pr. videli, da so iz nezrelih paradižnikov izdelovali izvrstno marmelado, iz odpadlega, nezrelega ali črvicega sadja prav dobre, zdrave in cene slaščice za otroke. Zlasti nam je ugajala praktično urejena velika lesena sušilnica, izdelana po načrtu gospoda ravnatelja. Njeno sestavo nam je v svojem maternem jeziku pojasnil učenec — brat Bolgarin (Bolgar). Pri postaji se prirejajo praktični tečaji za gospodarje, gospodinje in ljudskošolske učitelje. Ker je pravilna poraba

Podoba 28. Pogled v postajo za porabo sadja v Troji. (Vakuum, parilnik, pasterizirna priprava itd.)

sadja največje gospodarske vrednosti in je brez nje napredek v sadjarstvu sploh nemogoč, bi bilo pač umestno, da bi se tudi pri nas kaj sličnega ustanovilo, ker se v tem oziru pri nas ni še popolnoma nič zgo-

dilo. Pri tej priliki nekoliko o češkem sadjarstvu sploh.

Češko sadjarstvo je jako razvito. Po zadnjem štetju rase na Češkem nad 24 milijonov sadnih dreves, ki dajejo na leto skoraj 10.000 vagonov sadja, torej $\frac{1}{3}$ vsega predlitavskega pridelka. Največ sadja prideluje melniški okraj, ki ima nad 415 tisoč dreves.

V veliki večini se prideluje seveda peškato sadje, in sicer jabolka in hruške.

Vrednost vsega iz Češkega na leto izvoženega sadja se ceni na 4 milijone kron. Največ se ga izpelje v Nemčijo. Ker pa množina pridelka in izvoz sadja vedno raseta, je umevno, da polagajo Čehi na sadjarstvo veliko važnost.

Ker se je čutilo nedostajanje drevja, ki se je poprej pridelovalo večinoma le v zasebnih drevesnicah, je češki deželni kulturni svet koj od začetka svojega poslovanja začel podpirati ustanavljanje društvenih drevesnic, navadno z letnimi podporami po 2000 kron.

Ko se pa take drevesnice večkrat vsled slabega vodstva niso dobro obnesle, se je pričelo z ustanavljanjem okrajnih drevesnic. Pri tem se posebno gleda na to, da vodi tako drevesnice okrajni vrtnar, ki je podrejen okrajnemu zastopu.

Takih drevesnic je sedaj le v čeških okrajih 30 in merijo skupaj 43 ha in 21 a.

Okrajni vrtnar mora biti izšolan v sadjarstvu, ki je torej dovršil kako sadjarsko šolo. Poleg sadnih drevesnic mora skrbeti za dobro stanje drevoredov ob okrajnih cestah, ki se zasajajo sistematično s posameznimi vrstami po gotovem načrtu (katastru sadnega drevja ob cestah), dalje poučevati kmetovalce v sadjarstvu, pomagati pri ustanavljanju okrajnih vzornih sadnih vrtov, prirejati predavanja, cepilne tečaje, sadne razstave, učiti sadje prebirati, zavijati itd. Tem okrajnim vrtnarjem načeljuje deželni sadjarski in vinarski nadzornik (1 za češke, 1 za nemške pokrajine). Uspeh te strokovne organizacije se kaže čimdaljebolj, posebno je videti znaten napredek v trgovskem pripravljanju sadja.

Leta 1905. je češki odsek deželnega kmetijskega sveta vpeljal ustanavljanje vzornih sadnih vrtov, da se kmetovalcem pokaže vrednost umnega sadjarstva. Takih vrtov je že več in smo si tudi mi ogledali enega v Novi vasi pri Kolinu. Kmetijski svet podpira tudi ustanavljanje šolskih vrtov, ki se morajo ustanavljati po posebnem načrtu in oskrbovati po izdanem navodilu.

Da se dožene, katere vrste sadja se za ta ali oni okraj najbolj priporočajo, se prirejajo okrožne sadne razstave, in sicer 7—10 na leto. Pri tem se razstavljeno sadje po strokovnjakih pregleda, določi in nagradi. Najbolj uspele vrste se priporočajo v nadaljnje pomnoževanje.

Za okrajne vrtnarje prireja kmetijski svet vsako leto nekolikodnevne poučne tečaje, da se seznanijo z najnovejšimi vprašanji sadjarstva in da se tam obravnavajo najbolj važna in pereča strokovna vprašanja. Za gospodarje prireja deželni sadjarski nadzornik posebne tečaje. Slične tečaje prirejajo poleg okrajnih vrtnarjev tudi strokovni učitelji kmetijskih šol.

Poraba sadja se pospešuje zlasti z ustanavljanjem sadjarskih društev, ki jim kmetijski svet izposluje izdatno državno in deželno podporo. Takih čeških društev in zavodov za tehnično porabo sadja je v deželi sedaj že 11, ki pod višjim vodstvom deželnega sadjarskega nadzornika dobro uspevajo. Ker se njih izdelki čimdaljebolj širijo in zahtevajo, imajo gotovo lepo bodočnost.

Deželni sadjarski in vinarski nadzornik ima pri kmetijsko-fiziološki postaji v Pragi svojo delavnico, kjer se zvršujejo tozadevna strokovna dela, kakor preiskovanje zemlje, določanje škodljivcev, kemijska preiskava sadja in sadnih izdelkov, poskušnje z gnojenjem

drevja in trt z umetnimi gnojili, gojitev čistih glivic za kipenje sadnih vin itd.

Deželni kulturni svet pospešuje tudi zatiranje sadnih škodljivcev, zlasti z oddajanjem brizgalnic za škropljenje drevja, in sicer po znižani ceni. Samoobsebi je umevno, da je pri taki organizaciji sadno drevje na Češkem nekoliko drugačno kakor pri nas na Kranjskem. Nikjer ni videti mahov, niti lišajev na drevju, ampak vse drevje je lepo osnaženo in zdravo.

Zlasti krasni drevoredi in sadovnjaki se vidijo v melniškem okraju.

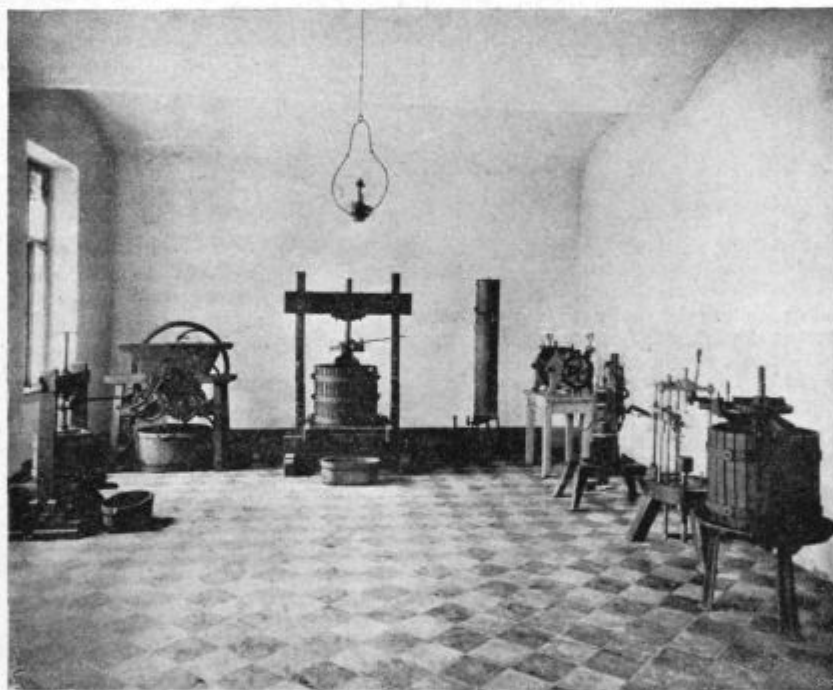
Povsodi ob okrajnih in tudi ob

občinskih cestah se nahajajo sadni drevoredi, ki jih oskrbujejo cestarji, ki za to dobivajo posebne nagrade in tudi darila. Mnogi sadni drevored donaja okrajnemu zastopu toliko ali še več, kolikor stane vse letno vzdrževanje ceste.

Znanje v sadjarstvu širi poleg melniške šole posebno deželni pomologijski zavod v Troji, ki je vzgojil že celo vrsto okrajnih vrtnarjev.

Ko smo si ogledali še šolsko poslopje, učne pripomočke, šolske sobe itd. in vinograd, nas je g. ravnatelj povabil pod košate kostanje v parku, kjer nam je pripravil prav fino južino, kjer smo poleg mesnih prigrizkov, masla in sira občudovali krasno, raznovrstno, fino sadje, zlasti pa vso ureditev in okrasitev mize, ki je bila prav mojstrsko pogrnjena in vsa v najlepših cveticah. Zlasti našim damam je zelo ugajala, dočim smo mi bolj segali po finih pijačah domačega pridelka, finem likerju iz ribeza, raznih sadnih vinih in po izbornem sadnem šampanjcu.

Da smo se še bolje počutili v prijaznem vrtnem

Podoba 29. Pogled v postajo za porabo sadja v Troji. (Sadni mlin, stiskalnica, stroj za izdelovanje šampanjca itd.)

kotičku, nam je iz učencev šole sestavljen orkester igral lepe domače pesmi in skladbe.

Samooobsebi umevno se je vrstila napitnica za napitnico in neradi smo se poslovili od prijaznega kraja. Ker so pa bili nekteri izletniki in g. ravnatelj sam namenjeni v narodno gledališče, smo morali proti večeru odkorakati v bližnjo Prago, kjer se nas je večina podala v razstavo, da še tam preživimo prijeten večer.

(Dalje prihodnjič.)

Kako je ravnati z mladim sadnim drevjem.

Le malokteri gospodar uvidi, da je večinoma le napačno in sploh slabo ravnanje v prvih letih po saditvi krivo, da mlada drevesa slabo uspevajo ter da pozneje ne rode tako, kakor bi si želeli. Največje napake se seveda vrše koj pri saditvi, in sicer stem, da se nežna drevesca sade v slabo, mogoče popolnoma izmolzeno celino ali pregloboko. In če so bile korenine presušene in se ob saditvi nič ne zalije, čeprav je zemlja, ki se okoli korenine nameče, vlažna, se taka drevesca navadno posuše, čeprav prično lepo gnati. To prvo življenjsko moč dobijo nanovo vsajena drevesca iz svojih v deblu in vejah nahajajočih se rezervnih snovi, a ko te poidejo, ko jih novo nastali poganjki izčrpajo, se drevo nagloma posuši. Le če obenem prično tudi koreninice delovati, če morejo srkati hrano vase, potem se drevo primerno naprej razvija. Vsekako naj se drevesca koj pri saditvi nekoliko zalijejo, da se vleže mokra zemlja med vse korenine.

Nestrpno pa čaka vsak prvega sadu od drevesa, in če mu to slučajno v drugem ali celo v tretjem letu po saditvi ne zarodi, že pride drevesce v nemilost, in nihče se več zanj ne briga. In glej, ravno nerodovitnost drevesca v prvih treh letih je za gospodarja jako dobičkonosna. To pa zaradi tega, ker se s sadjem neobloženo drevesce lepše razvija, se v prvih letih jako okrepi — seveda če ima vse potrebne pogoje za krepak razvoj — in rodi pozneje mnogo več in lepšega sadja.

Zato naj se pri mladih drevesih prvi dve ali tri leta večina cvetov odstrani ter naj se pusti le pri močnejših drevescih nekaj cvetov, da se vidi sad.

Nasprotno se pa pripeti, da nektera drevesa nočejo nastaviti nič sadu ter prav močno odganjajo in nastavljeni sad, namesto da bi se lepo razvijal, zaostane v razvoju in naposled zgodaj odpade. So sicer take vrste, ki le težko sad nastavijo, a največkrat je pri takih drevesih kriva premočna gnojna zemlja.

V takem slučaju se pomaga, če se drevo meseca maja podolgem nareže, in sicer na deblu in na vejah, t. j. da se prereže koža podolgem do lesa. Stem izgubi drevo precej soka, se bolj debeli ter šibkeje poganja, vsled česar naslednje leto bolj zarodi.

Isto se doseže, če se takemu drevesu presekaajo končne korenine v širini krone, torej v oddaljenosti približno 1—1 1/2 m od debla, kar je odvisno od velikosti krone.

Posebno potrebno in priporočljivo je, da se mlada drevesa koj po saditvi zavarujejo proti raznim poškodbam. Vsako novovsajeno drevo mora dobiti močan, trdno v zemljo tik drevesa zabit kol, ki pa naj ne sega čez krono. Nanj se drevo dobro pritrdi s slamo potem, ko se je zemlja že vsedla, t. j. čez 2—3 tedne; do tedaj pa naj bo drevesce le narahlo privezano.

Proti živini, zlasti pa proti zajcu, je taka drevesa z več količki, s trnjem ali z žico ograditi, da jih ne

ogulijo, odnosno oglodajo. Proti zajcu se sicer napoveduje splošen boj, a drugo vprašanje je, če se bodo dali zakonodajni činitelji pridobiti za to velevažno postavbo.

Tobačni izvleček.

Tobačni izvleček je izborno sredstvo proti kmetijskim škodljivcem. Prejšnje čase je imel mnogo sitnosti in potov, kdor ga je hotel dobiti v tobačni tvornici. Sedaj je pa tobačna uprava dobavo tobačnega izvlečka tako olajšala, da ga kmetovalci lahko brez sitnosti dobivajo, kolikor ga potrebujejo. Tobačni izvleček se namreč sedaj dobiva tudi v tobačnih zalogah in trafikah, in s sposebnim dovoljenjem finančne oblasti ga imajo lahko v zalogi tudi kmetijska društva (podružnice) semenske trgovine i. dr.

Kilogram tobačnega izvlečka v pločevinasti posodi stane 2 kroni, pet kilogramov pa 8 kron.

Zaradi varnosti se tobačni izvleček oddaja le v zaprtih pločevinastih posodah, in ga je hraniti v kakem hladnem, toda suhem prostoru, kjer pozimi ne zmrzuje. Kjer so jestvine, tam se izvleček ne sme hraniti. Prodajalci škatelj ne smejo odpirati, uradnega zapora ne odstraniti in izvlečka nezanesljivim osebam ne prodajati.

O koristi in porabi tobačnega izvlečka imamo naslednje izkušnje: Raztopina tobačnega izvlečka v vodi hitro pomori vse škodljivce, rastlinam škoduje. le tedaj, če je pregost — torej se je temu lahko izogniti — se lahko pripravlja in je zelo poceni ter se lahko v obilni meri rabi. Če se raztopini dodane nekoliko mila in alkohola ali ogljikovokislega natrona (sode) z lanenim oljem ali s kolofonijem, je potem bolj uporabna. Rastline se navadno škrope s škropilnico proti mrčesom (z Neslerjevo, Vermorelovo i. dr.). Gostost raztopine se ravna po mrčesu, ki mu je namenjena, ter je 1—3 odstotna, t. j. na 100 l vode se vzame 1—3 l tobačnega izvlečka. Za uničevanje listnih uši zadošča 1—1,5 odstotna raztopina, za uničevanje pršic in golih ličink 2 odstotna, za kosmate gosenice in za hrošče pa mora biti 3 odstotna. Mnogo rastlinskih škodljivcev pomori tobačni izvleček, n. pr. mehuroščice na jagodah, vrtnicah, malinah, na čebuli, na zelju in na mnogih rastlinah po rastlinjakih; potem listne uši, posebno kar je golih, po vrtnicah, sadnem drevju, ivanovem grozdčju, na hmelju in na siljenih rastlinah; krvavo uš na lubadi jablan in drugih sorodnih rastlin; kaparje po lesnatih rastlinah, vrtnicah, ivanovem grozdčju in kosmuljah (agrasu); skakače posebno po jablanah; grbave stenice na hruškah; gosenice raznih grizlic na borovcu, sadnem drevju, na malinah, na trnjevcu, nešpljah; gosenice trsnega zavijača in agrasovega pedica; ličinke različnih hroščev (žitnega brzca); bolhače, posebno na retkvi; pršičnega pajka na vinski trti ter pršice po vrtnicah in drugih lepotičnih rastlinah. Proti brestovemu, hruševemu in slivovemu likarju, potem proti lubadarju na sadnem drevju in na trsu se za odvrtno sredstvo rabi kašnata maža iz tobačnega izvlečka, goveje krvi, apna in kravjaka. Tudi proti živalskim zajedalcem (n. pr. proti ovčjim garjam) se tobačni izvleček rabi z velikim uspehom.

Tobačni izvleček ima navadno nekoliko nad 9 odstotkov nikotina v sebi in se vedno rabi raztopljen v vodi, tako da je nikotina v raztopini 1 do 3 odtisočke.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 135. Pri nas se pojavlja spomladi zlasti v nižavah blizu vode neka bolezen na bekah ali vrbah, ki se kaže v tem, **da so vrbe slinaste** in iz njih kaplja voda kakor dež. Napadene vrbe se lomijo in nič ne veljajo. Kakšna bolezen je to in kako jo je zdraviti? (A. S. v D.)

Odgovor: Vrbe so napadene po neki majhni vrsti škrdada, ki se imenuje slinarica (cicada spumaria). Ličinke slinarice izcejajo v veliki množini slini podobno peno, kjer žive, dokler se ne izpremene v popolno žuželko. Slinarica ne velja za posebno škodljiv mrčes, in če se vrbe pokvarijo in izgube veljavo, potem utegne morda biti temu še kak drug vzrok, kajti vrbe imajo celo vrsto škodljivcev, ki jih resnično močno kvarijo. Proti slinarici ni znanega drugega sredstva, kakor da se pene z vrb z ličinkami vred zbrizajo in se pri tem ličinke mečkajo.

Vprašanje 136. Odkod prihaja, **da se listje in poganjki na breskovem drevju krotovičijo**, namesto da bi drevo čvrsto raslo? Ali je kaj pomoči proti tej bolezni na breskovem drevju? (A. S. v D.)

Odgovor: Krotovičenje listja na breskovem drevju povzroča gliva „*exoascus deformans*“. Kolikor se danes ve, je najboljšo sredstvo saditev takih vrst, ki se tej bolezni upirajo. Tudi škropljenje z modro galico, enako kakor pri trtah, se priporoča. Prvič se škropi meseca marca še golo drevje, 3—4 tedne pozneje, ko drevo ozeleni, in tretjič z nekoliko bolj redko tekočino ($\frac{1}{2}$ odstotno), ko je listje doraslo. Napadeno listje odstranjevati ne izda veliko, in če se zgodi, naj se nikakor ne v veliki meri.

Vprašanje 137. Popraviti nameravam svoj hlev in staje tlakati z betonom, pa me sosedge strašijo, **da so betonaste staje za živino pretrde** in da dobi živina na nogah otiske. Kaj je Vaše mnenje? (L. T. na K.)

Odgovor: Betonske staje imajo velike prednosti, pa tudi slabe strani. Poglavitna napaka betonskih staj je v tem, da so mrzle. Trdote takih staj se ni bati, saj je dovolj izkušenj, da živina zaradi nje prav nič ne trpi in ne dobiva otiske. Otiske pa dobi živina na lesenih kakor na betonskih tleh, če ni utrjena, t. j. da nikdar na prosto ne hodi in se ne skrbi za parklje. Če si živina ne obrabi s hojo parkljev, ali se ji pravilno ne porezujejo, potem zrasede dolgi, govedo mora vso težo pri stanju naslanjati na pete, prično jo boleti noge in potem se lahko narede na petah boleče in nevarne otiske. Če živino umno oskrbujete in ji pravilno strežete, potem so betonska tla prav dobra, najtrpežnejša in zato najcenejša. Zaradi toplote imajo pa prednost lesena tla, ki so tako položena na betonasto podlago, da vmes ni nič praznega prostora in ni nikakih raz. Je na tisoče in tisoče vzornih hlevov, ki imajo staje iz betona, pa vendar živina prav dobro uspeva.

Vprašanje 138. Pred tremi leti sem naredil dva velika svinjaka, ki jih loči samo zid, ki je tako visok, da se čezenj lahko gleda iz svinjaka v svinjak. V enem svinjaku je tlak iz betona, v drugem je pa čez beton položen lesen tlak. V svinjaku z lesenim tlakom so prasiči vedno zdravi in se dobro redijo, v svinjaku z betonskimi tlemi pa prasiči vedno bolehalo in marsikteri mi je že poginil. Sosedge pravijo, **da je vzrok neuspevanju prasičev cementni tlak**. Ali je to res in kako se odpomore? (I. P. na K.)

Odgovor: Sosedge imajo prav, kajti gola betonasta tla so za prasiče odločno premrzla. Na njih se zlasti pozimi prasiči prehlade, kadar leže, dobe črvesne katare in druge posledice prehlajenja. Betonska tla so v svinjaku vsekako najboljše, a v svinjak je postaviti na betonska tla lesen oder, t. j. iz desek zbit lesen plošč, kamor hodijo prasiči ležati. Ta oder naj tesno leži na betonu in naj bo tako

narejen, da se z lehkoto iz svinjaka vzame, kadar ga je treba osnažiti, ali poleti v vročini, kadar ga sploh ni treba. Oder naj zavzema le del kota, da hodijo prasiči nanj ležati, in naj bo toliko velik, da imajo prasiči na njem dovolj prostora, dočim naj ima ostali del svinjaka gola cementna tla, ki jih niti ni treba nastiljati. Naredite tudi Vi tak oder v svinjaku, in prasiči bodo dobro uspevali. Prasič je zelo snažna žival, če ima vse prav prirejeno, bo vedno hodil ležati na nastlan lesen oder, a blato in scalnico bo odlagal zunaj svojega suhega in gorkega ležišča.

Vprašanje 139. **Ali sem bil opravičeno kaznovan, ker vol ni imel zvonca**, česar doslej še nikdar nisem videl ne na cesti in ne v mestu, dasi sem že 70 let star? (Š. K. v D.)

Odgovor: Vi ste menda bili kaznovani, ker ste peljali s sanmi, kamor je bil vol vprežen, ki ni imel zvonca. Po cestnem policijskem redu mora imeti vozna živina, torej tudi vol, zvonec ali kraguljce, kadar se vozi s sanmi, in ker niste imeli na saneh zvonca, ste prestopili zakon in ste zapadli kazni. Če se je doslej trpelo, da se je z volmi vozilo v saneh brez zvonca, prihaja le od površnega izvrševanja zakona.

Vprašanje 140. V naši mlekarni, ki obstoji 6 let, preiskujejo mleko z gostomerom kaka 4 leta sem in določujejo, če je kako mleko posneto ali z vodo zalito. Ker se preskušnje ne vjemajo z resnico, nastajajo vedno razprtije med odborom in društveniki. **Ali se s preskušnjo z gostomerom more izreči zanesljiva sodba o mleku** in ali ni mogoča bolj zanesljiva preskušnja mleka? (A. F. v K.)

Odgovor: Mleko je nekoliko težje kakor voda, in število, ki pravi, koliko je težje, imenujemo specifično težo mleka. Čim več ima mleko razmerno v sebi tolsčobe, tem manjša je njegova specifična teža. Specifična teža mleka se določa s posebno pripravo, ki se imenuje mlečni gostomer ali s tujo besedo laktodenzimeter; to je steklena cevkaasta posoda z merilom, ki se vtakne v mleko, in čim globokeje se potopi, tembolj prazno je mleko. Specifična teža mleka pa ni odvisna samo od njegove tolsčobe, temveč tudi od drugih činiteljev, in se zlasti menja v različnem razmerju, če je mleko posneto ali pa z vodo zalito. Gostomer je sicer pripravno orodje v rokah izvežbanega človeka, da izreče začasno sodbo, ali je mleko pristno ali ne (končna sodba se more izreči šele po natančni preskušnji); za določanje mlečnih odstotkov v mlekarnah pa mlečni gostomer ni poraben. Edini poraben način, v mlekarnah določiti, če ima mleko dovolj tolsčobe in koliko, oziroma izreči, če je mleko pristno, je določanje tolsčobe v mleku po dr. Gerberjevem načinu, ki je pa zanesljiv tudi le v rokah resnično izvežbanega človeka, kakršnih v naših mlekarnah navadno ni. O tej zadevi se morete poučiti iz knjižice „Določanje tolsčobe v mleku“, ki jo dobite pri naši družbi za 25 h s poštnino vred.

Vprašanje 141. Naredil sem obokano klet in po vrhu oboka plast iz betona, ki se ne posuši. **Zakaj se beton ne izsuši dodobrega?** Če je en dan suh, je pa zopet drugič rosnat. Kako mi je ravnati, da se beton izsuši. Kaj je temu vzrok, morda slab cement? Nekteri pravijo, da bo beton, ki se potli, dober in trpežen. (A. F. v K.)

Odgovor: Kadar iz betona izhlapi vsa voda, ki se je rabila pri njegovi napravi, in tudi tista, ki je vezana, a izhlapeva pri kemijskem pretvarjanju, potem se mora beton izsušiti. Sušenje se pospešuje s prezračevanjem dotičnega prostora. Če je pa vsa voda iz betona izhlapela in se navzlic temu, da bi moral biti suh, vendar še potli, potem je vzrok drugje iskati. Morda je klet pod njim vlažna in ni skrbjeno za zadostno prezračevanje, vsled česar vlaga skoz obok in beton vdarja. Upoštevati je tudi, da je klet hladna, in zato

je beton nad njo mrzel, in če je nad betonom gorak in vlažen zrak, pa se vodena para obarja na tleh, in Vi mislite, da se beton poti, v resnici se pa le vlaga iz zraka na betonu zgoščuje in ga moči. Tudi v tem slučaju je prostor nad betonom pridno prezračevati. Slednjič je pa lahko tudi pesek, ki se je s cementom mešal, vzrok potenju. Če pesek ni pravi in je higroskopičen, t. j. take kemijske sestave, da vlago iz zraka nase vleče, potem se bo beton vedno potil, kadar bo zrak nad njim vlažen. Potenje betonu nič ne škoduje, če ne more zmrzovati, če se pa poti zaradi slabega peska, pa gotovo ne bo trpežen.

Vprašanje 142. Napravil sem nov svinjak s koriti iz betona, zato vprašam, če so taka korita dobra za prasiče, ki se ravnokar odstavljajo, ker pri nas nekteri trdijo, da korita iz betona mladim prasičem škodujejo? Jaz sem nasprotnega mnenja, celo ker se taka korita najlaže snažna ohranijo. (A. F. v K.)

Odgovor: Ni vzroka domnevanju, da bi bila korita iz betona prasičem škodljiva, in če kdo kaj takega trdi, pa naj svojo trditve utemelji. Najbolj smešno je, če ljudje kaj trdijo, o čemer se niti prepričali niso in niso naredili nikakih preskušanj. Ali so Vaši nasprotniki korit iz betona že kdaj imeli taka korita v svojih svinjaki? Prav gotovo nikdar. Kaj pa so starokopitneži v vseh stanovih? Tisti ljudje, ki vsak napredek obsojajo; kadar se pa sponese, tedaj pa zopet trdijo, da so bili sami zanj prvi vneti. Vsekako so korita iz betona boljše od lesenih, in sicer tudi za mlade prasiče.

Vprašanje 143. Pri nas se nameravajo stroški, oziroma dela na občinskih potih razdeliti po razmerju zemljiškega davka, in bi potemtakem obrtniki, to so gostilničarji, trgovci, mlinarji in žagarji, ki jih je 8 med nami, nič ne plačevali. Ali ima občinski zastop pravico stroške, oziroma dela na občinskih cestah razdeliti samo po razmerju zemljiškega davka? (I. Z. v B.)

Odgovor: Občinski zastop ima pač pravico narediti tak sklep, ki je pa krivičen in se je proti njemu v postavnem roku pritožiti na deželni odbor, kajti cestni stroški zadevajo vse občinarje in jih je razmeroma po vsem neposrednjem davku razdeliti, torej tudi na obrtni davek. Občina ima celo pravico tistemu, ki cesto v večji meri rabi, n. pr. kak mlinar, žagar ali lesni trgovec, večji prispevek k cestnim stroškom predpisati. Podrobnosti najdete v deželnem cestnem zakonu, ki se tiče vseh javnih cest, ki niso cesarske in v občinskem redu.

Vprašanje 144. Ali bi bilo mogoče plačati posamezniku ves strošek za vodovod naenkrat, namesto v letnih obrokih, ker se je naredil v vasi vodovod s pomočjo posojila, ki se amortizuje? (I. Z. v D.)

Odgovor: Naprava skupnega vodovoda je popolnoma zasebnopravna zadeva med udeleženci, in če so odločilni činitelji z enkratnim odplačilom v zadostni višini zadovoljni, potem ni proti temu nobene zakonske ovire. Ovire pa lahko obstoje v drugih okoliščinah, n. pr. glede novih stroškov za poplavljanje, popraviljanje in vzdrževanje vodovoda, ki jih je posebej plačati in je lahko naklada za vodovod vsako leto drugačna, ali pa se amortizacijska doba podaljša. Vsekako je potreben za enkratno odplačilo poseben in natančen dogovor, drugače lahko trpi ta ali ona stranka, ali pa nastanejo pozneje neprijetna nesporazumljenja.

Vprašanje 145. Tik moje njive je skupen pašnik. Del tega pašnika, ki je meni pripadel, sem izpremenil v njivo ter sem jo proti ostalemu pašniku zagrađil. Sedaj sem svoj pašni delež prodal in novi lastnik opusti njivo ter jo bo rabil za pašnik skupno z ostalimi lastniki vsega pašnika. Posestniki pašnika me silijo, naj bi naredili nov plot med svojo njivo in prejšnjim pašnikom, ter mi prete s tožbo, zato vprašam, če me morejo siliti, da bi ogradił svojo njivo? (K. Š. v J.)

Odgovor: Nihče Vas ne more siliti, da bi morali ograditi svojo njivo, temveč so sosedje dolžni paziti, da Vam ne dela poleg pasočar se živina na Vaši njivi škode, in če se boje sitnosti, pa naj sami ograde svoj pašnik, kajti oni so dolžni varovati Vašo njivo pred poškodbo po svoji živini, ker so za škodo odgovorni, ne pa Vi.

Vprašanje 146. S strehe mojega sosedar se udara sneg na moj svet, kjer sedaj mislim napraviti ograjo, ki jo pa sneg utegne pokvariti. Ali moram jaz škodo trpeti? Ali morem sosedar prisiliti, da naredi na strehi držaje za sneg? (F. S. v S.)

Odgovor: Vsakdo more na svojem posestvu početi, kar hoče, da le zakonom ne nasprotuje, in če iz njegovega početja komu kaka škoda izvira, jo je dolžan poravnati. Iz tega sledi, da sosedar ne morete prisiliti, da bi moral narediti na svoji strehi držaje za sneg, pač je pa on odgovoren za škodo, ki jo naredi sneg, če se udere z njegove strehe na Vaš svet. Tudi ga morete v vsakem slučaju, kadar se udere sneg na Vaš svet, tožiti zaradi motenja posesti.

Vprašanje 147. Ali res škoduje molznim kravam, če se jim poklada nekoliko krompirja med parjeno rezanico, češ da krave po krompirju izgube mleko, kakor se pri nas trdi? (S. B. v S.)

Odgovor: Pokladanje krompirja molznim kravam prav nič ne škoduje glede molznosti, če je množina primerna. Brez škode se sme dati do 25 kg sirovega krompirja na dan na 1000 kg žive vage. Res sirov krompir prebavila nekoliko draži, a v majhnih množinah pokladan nima znatnega škodljivega vpliva, prav gotovo pa nikakega, če se tudi v večji množini poklada, če se dodajajo oljne tropine. Kuhan krompir manj draži prebavila in ga goved več prenese, vendar laže povzroči motenje prebavil kakor kako drugo kuhano krmilo, zato je poleg kuhanega krompirja vedno dajati soli. Če je krmljenje zadostno, potem krava zaradi krompirja ne izgubi mleka, pač pa v preveliki množini pokladan krompir dela vodeno in neokusno mleko, ki se nerado useda in daje slabo presno maslo.

Vprašanje 148. Pri nas se trdi, da se plesnoba iz vina deloma odpravi, če se na posodo s plesnivim vinom položi sveže pečen kruh. Ali je kaj resnice na tem? (S. M. v Š.)

Odgovor: To domnevanje je brez podlage in je prazna bajka, kajti duh in okus po plesnobi pride v vino iz lesa plesnive posode, prihaja torej od gliv plesnivk, ki jih na posodo položen svež kruh nikakor ne more skoz les iz vina potegniti.

Vprašanje 149. Kakšna krma je za doječo kobilo najboljša? Pri nas nekteri trdijo, da oves na mlečnost nič ne vpliva in jo celo zmanjšuje ter da je kuhana rež najboljša. (I. M. v V.)

Odgovor: Oves je v naših razmerah za konje najbolj primerna krma, ker so naši konji nanj najbolj vajeni, ter velja to tudi za doječe kobile, ki imajo po ovsu dovolj mleka dobre sestave, kjer je veliko rudninskih redilnih snovi, ki so žrebetu za dober razvoj potrebne. Izmed vseh žitnih vrst je rež prav najslabše krmilo; ona napenja, povzroči lahko kobili in sesajočemu žrebetu bolezen. Precej ko kobila stori, ji jako dobro dé močnata pijača, ki se po angleškem receptu takole naredi: 200 g ovsene moke, ki se peprej s toliko mrzle vode pomeša, da se dobi gost močnik, se kuha pet minut v 4 1/2 l vode in se pusti, da se shladi. — Tri ure po zavžitju te pijače naj kobila dobi dober oves. Kobila naj se napaja s prestano vodo, ki se ji primeša nekoliko moke. Navadno so kobile po porodu zelo žejne, in temu naravnemu nagonu je treba ustreči. Če je voda čista in ne premrzla, naj kobila pije kolikor hoče. Kobilo je treba imeti

na gorkem, varovati jo je prepriha ter jo je vsaj prve 4 tedne rajši pičlo kakor preveč krmiti. Močno krmljenje je le tedaj umestno, če ima kobila malo mleka. Ječmenova moka, pomešana med pijačo, kuhano laneno seme, korenje in otrobi pospešujejo mlečnost.

Vprašanje 150. Kako daleč od mirno stoječe vode naj bo čebelnjak oddaljen? (I. Z. v Št. L.)

Odgovor: Voda samanasebi blizu čebelnjaka ne škoduje, more pa biti iz drugih vzrokov čebelam nevarna. Čez vodo leteče čebele more veter vanjo pometati, in če morajo čebele daleč na pašo, se vračajo obložene in trudne domu ter pecepaajo v vodo. Iz teh vzrokov ni dobro čebelnjak postaviti preblizu kake široke vode, naj bo tekoča ali mirna, in sicer je škodljivost tem večja, čim dlje morajo čebele na pašo.

Vprašanje 151. Ker kobila nima mleka, sem prisiljen žrebe z drugim mlekom napajati ter zato vprašam, ali morem žrebe napajati s kravjim mlekom, ali le s kozjim, kajti pri nas vlada mnenje, da je le kozje mleko v to svrho porabno? (A. K. v S.)

Odgovor: Kravje mleko ima pri žrebetu vsekako prednost pred kozjim. Težko je pa žrebe privaditi na tuje mleko ter je pri tem imeti veliko potrpljenja. Najlaže gre z napajalnikom s kavčukovim seskom. Žrebetu je dajati na dan po 5—6 krat posnetega sladkega kravjega mleka, segretega na 28° C, ki se mu doda na vsak liter žlica cukra. Skrajna točnost in snaga sta poglavitna temelja uspeha. Mleko mora biti vedno sveže, prav nič skisano, in ostanke v napajalniku je sproti odstranjevati ter je napajalnik po vsaki porabi prav skrbno osnažiti. Žrebetu je takoj, ko je mogoče, pričeti dajati na vodi kuhanega ješprena, ki se nekoliko zalije s svežim kravjim mlekom. Taka ješprenova juha, ki se mlačna daje, žrebetom zelo prija, jo radi uživajo in najboljše nadomešča kobilno mleko.

Vprašanje 152. Moja kobila ima na kopitu zadnje noge bolno streló; izceja namreč vedno neko tekočino, in kovač pravi, da ima raka na strelí. Imela je bolezen na obeh zadnjih nogah, a na eni nogi jo je kovač s sežiganjem ozdravil, dočim na drugi strani nič ne pomaga. Kako je zdraviti bolno streló na kopitu? (M. P. v M.)

Odgovor: Vaš konj ima lahko gnilobo strele, ali pa tudi raka. Gnilobe ni težko ozdraviti; predvsem je odstraniti vzroke, ki največkrat tiče v mokrih stajah in v slabi oskrbi kopit. Zdraviti je gnilobo z zdravili, ki jih je več in so zanesljiva ter jih zapiše vsak živinozdravnik. Teže je ozdraviti raka na strelí; zdravljenje je vsekako prepustiti le živinozdravniku. Bodisi ta ali kaka druga bolezen, vsekako jo je nevarno zanemariti. Mi Vam topla priporočamo poklicati večšega živinozdravnika, ki določi pravo bolezen in Vam da navodilo in zdravila za bolno streló, ki jo morate pravočasno ozdraviti, če naj konj ne pride ob vso vrednost.

Vprašanje 153. Odkod prihaja, da se mleko sicer zdrave krave takoj zgosti, na mleku plava zelena voda in smetane se nič ne naredi? Kako se da ta neprilika odpraviti? (R. K. v J.)

Odgovor: Mleko Vaše krave se prezgodaj zasiri in se torej zgosti. Zgoščenje mleka povzroča več gliv. Naravno zgoščenje povzroča delovanje mlečnokislinskih gliv, in če te in še druge že v ravnokar namolzeno mleko pridejo v veliki množini, pa se mleko takoj ali vsaj kmalu zasiri, in pri tem toľšča ne more priti na vrh in se torej ne dela smetana. Če pride potem še neka druga gliva zraven (*Bacillus synxanthus*), pa se na mleku naredi zelenkasta ali višnjevkasta voda. Ta nedostatek se odpravi, če se razkuži hlev, mlečne shrambe, mlečne posode in vse mlekarske priprave. Hlev je skrbno osnažiti, vse raze je zaliti z vročim lugom, z njim je umiti ves les v hlevu in hlev je pobeliti.

Enako je postopati z mlečno shrambo. Vse mlekarske posode in priprave je treba v lugu izkuhati.

Vprašanje 154. Imam dve leti staro žrebico, ki je bila doslej zdrava; kar naenkrat so se pa naredile žrebici najprej na prsih in potem po vsem životu za oreh debele bule. Kaj je temu vzrok in kako bi se dale te bule odpraviti? (F. K. v Č.)

Odgovor: Iz Vašega vprašanja nikakor ne moremo posneti, kakšne vrste bule so se izpušile po životu Vaše žrebice, zato Vam ne moremo dati pravega odgovora. Bržkone so te bule navadne bradavice. Če so bradavice na recljih, tedaj jih je treba močno podvezati, in odpadejo sameodsebe. Na koži široko prirasle bradavice se pa preženo z neznatno operacijo ali s kakim jedkim sredstvom, kar naj stori živinozdravnik, ki tako k Vam redno vsak mesec prihaja.

Vprašanje 155. Jaz imam dobro zagnojen zelenjadni in cvetični vrt, a uspehi niso kaj povoljni, kajti z neprestanim gnojenjem s hlevskim, zlasti s konjskim gnojem se je v zemlji zaplodilo toľiko različnih škodljivcev, da moram nekaj časa prenehati gnojiti s hlevskim gnojem in hočem poskusiti z umetnimi gnojili. Ali mi to priporočate in kakšna ter ktera umetna gnojila naj rabim za zelenjad in v kakšni množini? (E. P. v A.)

Odgovor: Umetna gnojila se tudi pri zelenjadi in pri cveticah izborna sponašajo in ovirajo na vrtu razmnoževanje škodljivcev v zemlji. Neuspehi na vrtu pa prihajajo bržkone tudi od enostranske gnojitve, kajti hlevski gnoj je pač močno dušičnat, a pri nas mu navadno nedostaja fosforove kisline in kalija. Obe ti redilni snovi sta silno važni tudi za uspevanje povrtnih rastlin. Sicer ni mogoče vrtnarstva misliti brez hlevskega gnoja, ker ta pospešuje razmnoževanje prstnih bakterij, ki so za rodovitnost neobhodno potrebne. Vrtna zemlja bodi torej vsekako s hlevskim gnojem pognojena in zagnojena, a najvišji pridelek se doseže s pridevkom umetnih gnojil. Na Vašem zagnojenem vrtu Vam priporočamo gnojiti, oziroma narediti poskus s 4 kg amonijevega sulfata, 4 kg rudninskega superfosfata in s 4 kg kalijeve soli na aru, t. j. na 100 m², ali na vsakem m² 40 g teh gnojil. Ta gnojila je treba pred porabo dobro skupaj zmešati ter jih par dni pred setvijo ali saditvijo na obdelanem svetu plitvo pod zemljo spraviti.

Vprašanje 156. Ali je žrebetom v prvem letu pokladati kaj ovsa in koliko, ali naj se prične pokladati oves šele v drugem letu, kakor je pri nas običajno? Pri nas se redijo samo zlahtni konji, in sicer lipicanci ter angleži. (M. B. v A.)

Odgovor: V prvem letu naj dobiva žrebe oves, da se okrepi in se hitro razvija, dočim je oves za dvoletno in triletno žrebe, če še ne dela, nepotreben in celo škodljiv. Precej, ko žrebe more in hoče oves zobati, naj ga dobiva do konca 6. tedna $\frac{1}{3}$ kg, potem naj se gre polagoma do enega kilograma, in ko se žrebe odstavi, naj dobiva na dan 3 kg ovsa poleg dobrega sena in dobre rezanice. V drugem letu je le tedaj umestno oves pokladati, če ima žrebe priliko, da se izredno veliko na prostem pregiblje, drugače zraste iz njega tenka, nemirna žival na visokih nogah in poleg tega je reja tako draga, da ni v nikakem razmerju z vrednostjo konja. V 2.—3. letu naj dobivajo žrebeta zlahtnih plemen na dan 8 kg sena in rezanice, 4 kg korenja in 2 kg otrobov. Včasih je pokladati takim konjem pomalem lanenega semena in soli. Zmedletí seveda konji ne smejo. Cilj umnega konjerejca bodi, da doseže pravo razmerje v razvoju med nogami in telesom.

Vprašanje 157. Imam 15 let staro jablano kanadsko reneto, ki je dobro uspevala in je tudi že rodila, a zadnja leta so se ji začeli vrhovi sušiti, zlasti enoletni poganjki.

Mislím, da zemlja ni vzrok, ker druge, poleg stoječe vrste dobro uspevajo. Ker kanadska reneta tukaj dobro rodi in daje zelo trpežen in okusen sad, bi jo rad razmnoževal. Kaj je vzrok, da se kanadski reneti vrhovi suše in kako se da temu odpomoči? (I. Z. v S. G.)

Odgovor: Sušenje vrhov jablanam more imeti razne vzroke, ki večinoma tiče v kakovosti zemlje, in če druge jablane uspevajo, naj Vas to ne moti, kajti izkušnja uči, da so nekatere vrste občutljivejše kakor druge. Nedostajanje vlage in hrane v prvi vrsti povzroča sušenje vrhov. Pravočasno izdatno in primerno gnojenje s tekočim gnojem v takem slučaju odvrne neprimliko. Drug vzrok, da se suše mladike, je ta, če korenine pridejo do nepredorne plasti, v mrtvico, do skale i. dr. V takem slučaju je zemljo 1 m globoko prekopati, in če se na nepredorni plasti voda zbira, jo je odpeljati. Zemlja naj se prekoplje približno toliko od debela proč, kolikor daleč segajo veje, in dobro je obenem pognojiti ali pridejati dobre, čvrste prsti. Tudi vrhno plast okoli debela je treba nekoliko zrahljati. Rahla prst je za korenine vedno pripravnejša, vanjo laže prihaja zrak, in če se to naredi, se drevo okrepi in zopet postane rastno in zdravo. Tudi skrlup povzroča sušenje vrhov in dela plodove garjave in trde. Skrlup tudi nekatere vrste bolj napada kakor druge. Proti skrlupu pomaga škropljenje z zmesjo iz modre galice in apna, pomešane z vodo.

Kaj delajo naše podružnice.

Čč. načelníštva podružnic prosimo, naj bodo tako prijazna ter naj nam pošiljajo kratka poročila o svojem delovanju, saj bo to njim v čast, tovarišicam pa v spodbudo.

Kmetijska podružnica v Selcah.

V nedeljo, 4. t. m. popoldne je imela naša podružnica svoj letni občni zbor, ki se ga je udeležilo navzlic slabim potem po naših hribih, navzlic neprijetnemu vremenu in tudi navzlic drugi oviri lepo število udov, kajti k občnemu zboru je došlo 44 udov, in sicer najuglednejših posestnikov. — Zborovanje je otvoril podružnični načelnik gosp. Fran Košmel iz Železnikov, ki je pozdravil došle ude ter je nakratko opisal delovanje podružnice v preteklem letu, zlasti je omenjal potrebo, da se ustanovi za selško dolino prepotrebna domača gozdna drevesnica, kajti gozdarstvo je za selško dolino zelo imenitno, a dobre gozdne sadike se težko dobivajo. Zadeva je v najboljšem teku, ker je g. Hainrihar prepustil svet za gozdno drevesnico pod pogoji, ki z lehkoto omogočijo ustanovitev gozdne drevesnice. Gosp. Hainriharju se je izrekla zahvala ter se vpisala v zapisnik.

Družbeni tajnik in blagajnik g. Šlibar je poročal o jako ugodnem premoženjskem stanju podružnice ter je posamezne točke podprl s števili. Poročilo se je vzelo na znanje ter se je poskrbelo za pregled računov.

Navzoči zastopnik glavnega odbora, družbeni ravnatelj g. Pirc iz Ljubljane je podal nekatera pojasnila glede podružnične prošnje za državno podporo za ustanovitev gozdne drevesnice, priporočal je delati poskušnje z gnojenjem s Tomasovo žlindro pri mladih gozdnih nasadih, ki se izborno sponeso, in je priporočal podružnici, naj prosi c. kr. deželno vlado, da pošlje enkrat predavat kakega gozdarskega veščaka o umnem ravnanju z gozdi. To priporočilo je vzel občni zbor na znanje ter je takoj naročil odboru, naj vse ukrene, da se tako predavanje kmalu vrši.

Po končanem sporedu je družbeni ravnatelj g. Pirc imel daljše poučno predavanje o poglavitnih napakah pri reji mlade govedí, govoril je zlasti o dojenju telet, o odstavljanju in o krmljenju prvo leto ter je opozarjal na veliko važnost pašé in oskrbo govejih parkljev. Končno je predavatelj še

podal pojasnila o cepljenju prasičev proti rdečici ter je omenil novi zakon o odvracanju in zatiranju živinskih kužnih bolezní.

Kmetijske novice.

Nov zakon o odvracanju in zatiranju živinskih kug je ravnokar sprejel državni zbor ter pride kmalu v veljavo. Ta zakon znači velik napredek v našem kmetijskem zakonodajstvu ter bo v velikanski prid in v varstvo naše živinoreje. Res je novi zakon strožji in v marsičem morda ne bo ustrezal nemarnim, starokopitnim in praznovernim živinorejcem, zato bo pa velika opora naprednim živinorejcem, ki bodo odslej imeli veliko večjo varnost za svojo dragoceno živino. Povračilo od strani države za sumljivo bolno živino, ki se bo uradno pobila, bo izdatno in je razširjeno na daljšo vrsto kužnih bolezní. Zelo važno je demokratsko načelo v zakonu, da bodo občine pri takozvanih kužnih komisijah zastopane po svojih odposlancih. Kakorhitro izide zakon v slovenskem jeziku, ga objavimo v našem listu, kajti vsak živinorejec ga mora poznati, že zlasti zato, ker so določila o dolžnosti, naznaniti vsako sumljivo živinsko bolezen, zelo stroga in so občutne kazni (v denarju in z zaporem v ječi) postavljene na prestopke zakona. Poročevalec o zakonski predlogi o odvracanju in zatiranju živinskih kug je bil v državnem zboru predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske gospod komercialni svetnik Povše, ki mu gre odločno največja zasluga za to, da je bila predloga sprejeta kot zakon, kajti on kot strokovnjak, kot izkušen parlamentarec, kot izredno marljiv in obče priljubljen poslanec med tovariši vseh strank je bil najbolj zmožen premagati velike ovire in težkoče. Z delom gosp. komercialnega svetnika Povšeta je počaščena tudi naša družba, ki ji stoji na čelu, in s ponosom lahko trdimo, da naš prezasluzni predsednik ni le najboljši slovenski agrarec, temveč tudi eden najboljših vse naše države. Priznanja, ki jih je gosp. komercialni svetnik žel od vseh strani za svoje delo in za uspeh, ki ga je priboril, so resnično zaslužena, in Vi, probujeni kmetje, mu pa izkažite svoje priznanje in zahvalo z neomejeno udanostjo.

Posredovanje pri nakupu in prodaji plemenskih bikov. Deželni odbor priredi posredovalnico za nakup in prodajo plemenskih bikov. Oni, ki imajo naprodaj lepe čistokrvne bike pingavskega, simentalskega ali muricodolskega plemena, naj to naznanijo deželnemu odboru. Bike bo potem ob priliki pregledal deželni živinorejski nadzornik. One osebe ali korporacije pa, ki žele kupiti lepíh bikov, naj se istotako obrnejo na deželni odbor. Pri deželnem odboru se bo vodil poseben zaznamek o takih plemenskih živalih. Kdor naznanjeno žival proda, naj to takoj sporoči deželnemu odboru, da se prodana žival iz zaznamka izbriše. Tudi za oddajo po znižani ceni se bodo lepe plemenske živali kupovale v deželi, in le tedaj, če jih doma ne bo dobiti, se bodo kupovale zunaj dežele.

Trebenjska podružnica c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki je prenehala delovati, se vnovič oživi. Družbeni glavni odbor sklicuje ustanovni občni zbor na nedeljo, 25. aprila zjutraj ob pol osmih v ljudsko šolo v Trebnjem. Ob priliki tega ustanovnega občnega zbora bo imel družbeni ravnatelj G. Pirc kmetijsko poučno predavanje. Vabilo je natisnjeno med uradnimi vestmi.

Vinska razstava in vinski semenj v Novem mestu. Za razstavo je došlo mnogo priglasí, tako da je pričakovati prav obilne udeležbe. Razstava sama se priredi v prostorni sobani Tučkove gostilne. V soboto, 17. aprila deluje presojevalna komisija, sestojéča iz treh skupin, posebej

za cviček, (rdeče vino), za belo vino in za belokranjska vina. Na Belo nedeljo, dne 18. aprila bo ob 11 dopoldne otvoritev razstave za občinstvo. Razstava z vinsko pokušnjo in z vinskim semnjem bo v nedeljo odprta do 6 zvečer. V pondeljek se odpre razstava ob 10 dopoldne in bo trajala do 6 zvečer. Želeti je, da se razstave udeleže zlasti naši vinski kupci in da napravijo dosti kupčije, ker se bodo dobila najboljša dolensjska vina naprodaj in gotovo po ugodnih cenah.

„Sosea Razumnika prasičereja“, ki jo je c. kr. kmetijska družba kranjska izdala po prof. dr. L. Steuerta nemškem spisu l. 1904. kot IV. zvezek svoje „Kmetijske knjižnice“ v slovenskem, od družbenega ravnatelja Gustava Pirca prirejenem prevodu, je že zdavnaj pošla ter je zato družba ravnokar priskrbelo drugo izdajo. Besedilo je ostalo neizpremenjeno, pač je pa dodan pregled vsebine po abecednem redu, ki bo vsakteremu dobrodošel, ki išče v sicer kratkem, a glede vsebine obširnem navodilu za umno prasičerejo odgovor na kako vprašanje, tičeče se praktične prasičereje. Druga izdaja pač ne potrebuje posebnega priporočila, saj razširjenje prve izdaje v več tisoč izvodih in vedno povpraševanje po knjigi, ki je povzročilo potrebo druge izdaje, najbolj dokazuje, kako dobro je došel ta poljudni spis našim kmetovalcem. Povsodi je zapaziti dober sad, ki ga rode zlasti nauki sosedas Razumnika, in tudi naši gospodarji vedno bolj spoznavajo resnico dr. L. Steuertovega gesla: Srečo v kmetijstvu dela razum. Knjigo „Sosea Razumnika prasičereja“, ki je opremljena z mnogimi podobami, dobivajo družbeni udje po 1 K s poštnino vred (denar je naprej poslati), za neude in v knjigotržništvu pa stane 1 K 10 h brez poštnine.

Družbene vesti.

* P. n. gg. družbene ude nujno prosimo, da vse gospodarske potrebščine, zlasti semena, pravočasno naročajo ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja, zato prosimo, naj nas naročniki ne nadlegujejo s povpraševanjem po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo.

* Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju.

* Modro galico za škropljenje trt proti peronospori ima kmetijska družba tudi to leto v zalogi, in sicer ne smetno ameriško ali angleško blago v težkih sodih, temveč najčistejšo galico iz slavnoznane tvornice v Ustju na Češkem. Cena galici je 56 K za 100 kg v Ljubljani. Oddaja se v vrečah po 100 in po 50 kg. Podružnice, ki galico skupno naroče, jo dobe voznine prosto, a le do zadnje železniške postaje, dočim morajo posamezni naročniki voznino sami trpeti; zato nujno priporočamo, naj vsakdo galico naroči potom podružnice. Podružnice naj grede tistim vinščakom, ki zaradi revščine ne morejo biti udje družbe, na roke ter naj jim dajo galico za isto ceno kakor udom. Kdor pa udnino lahko utrpi, naj galice ne dobi, če ne pristopi k družbi. Pri tej priliki družba javlja, da je naročeno modro galico družbi, oziroma podružnicam takoj plačati. Slednje morajo izkupilo takoj poslati družbi, ker je družba modro galico kupila proti gotovemu plačilu ter mora za 20 kupljenih vagonov nad 100.000 K založiti. Naročila, ki jih družba ne plača takoj, so dražja, ker teko zamudne obresti. Te izgube pa družba ne more trpeti.

* Zmleto žveplo proti plesni na trtah ima družba v zalogi le v najfinejši kakovosti in je vslej tega nekoliko dražje, se ga zato $\frac{1}{4}$ manj porabi in je jače v svojem učinku. To „ventilirano“ žvepleno moko oddaja družba po 18 K 100 kg, in sicer v vrečah po 50 kg.

* Modra galica in žveplo se bosta oddajala koncem aprila, oziroma začetkom majnika. Opozorjamo pa vinščake, da pride leto; na trg silno veliko ameriške in angleške modre galice, ki je cenejša, a zato ni čista, je trtam lahko škodljiva in je navadno v velikih težkih sodih, ki voznino zelo podražijo, ter je vrhutega smetna, da končno v sodu ostane veliko neporabnega blaga. Naša družba ima letos le omejeno množino modre galice kupljene, ker ve, da se bo marsikdo dal zapeljati po cenejši ameriški galici, zato prosimo, naj se nam naročila kmalu pošljejo.

Trtne škropilnice ima družba kakor prejšnja leta tudi letos v zalogi, in sicer dve vrsti: Navadne škropilnice, „Korona“, in škropilnice najnovejše sestave, „Hero“, ki imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsneva, so močnejše in vsestransko priporočene. Škropilnica „Korona“ stane K 20— in škropilnica „Hero“ K 32— z zabojem vred.

Trtne škropilnice za polovično ceno in v slučajih, ki so upoštevanja vredni, tudi zastoj bo oddal nekaj komadov glavni odbor revnim vinogradnikom na priporočilo podružnic ali županstev. Tudi podružnice, zadruge in občine, ki se zavežejo škropilnice brezplačno posojati revnim vinogradnikom, jih morejo nekaj dobiti po znižani ceni ali zastoj.

Semenski oves, ki ga je družba imela v zalogi, je ves pošel, zato se ne sprejemajo več naročila nanj.

* Semenski krompir, ki ga je družba imela v zalogi, je ves pošel in se ne sprejemajo več naročila nanj.

Svarilo! Letos je v prometu silno veliko ameriškega detelnega semena, zato svarimo pred nakupovanjem, kajti ameriška detelja pri nas slabo uspeva, daje izdatno slabšo košnjo in ima kosmato listje, ki se narodo suši. Naša družba ima zajamčeno pristno domače blago v zalogi, zato naj kmetovalci povsodi zahtevajo samo deteljno seme, ki je preiskano od preskušališč in so vreče plombirane. Preskušališča potrjujejo samo domače seme in ne plombirajo ameriškega ali z njim pomešanega detelnega semena.

* Vreče kupujemo! C. kr. kmetijska družba kupi popolnoma dobre, cele ali vsaj dobro zakrpane vreče od Tomasove žlindre in od kalijeve soli ter od kajnita po 40 h kos, in sicer oddane v družbeno pisarno, torej voznine proste. Kdor take vreče pošlje, mora sam voznino plačati: vreče se pregledajo in se plačajo samo cele ali dobro zakrpane. Vreče od žlindre je na vsak način površno izprati in suhe poslati.

* Deteljno seme zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače štajerske ali črne detelje po 1 K 85 h, in seme lucerne ali nemške detelje po 1 K 80 h kilogram.

* Seme krmske pese dobivajo udje pri družbi po 90 h kilogram z zavojem vred, in sicer rdečo in rumeno mamutovko ter rumeno ekendorfovko.

* Glede oddaje semen objavljamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

* Dušičnato umetno gnojilo, in sicer amonijev sulfat, bo družba imela odslej v zalogi. Cena temu gnojilu bo 31 K za 100 kg. — To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena.

Opozarjamo na spis „Gnojenje z dušikom“ v 1. št., na spis „Dušičnata umetna gnojila“ v 2. številki, na spisa „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ ter „Mešana gnojila in gnojenje vinogradov z umetnimi gnojili“ v 3. št. in na spis „Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozirom na amonijev sulfat“ v 6. številki letošnjega „Kmetovalca“.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro po K 8—19 odstotno, za 100 kg. Te cene veljajo za nadrobno oddajo v družbenem skladišču. Pri naročitvah v celih vagonih se odračunajo skladišni stroški in se torej dovolj znaten popust. V zalogi ima družba le 18 odstotno Tomasovo žlindro.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 8 K 100 kg z vrečo vred. Pri naročitvah v celih vagonih znaten popust. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12—14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le 6·86 K veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Čilski soliter po 35 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 31 K 100 kg.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se izvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine, ima družba v zalogi ter jih oddaja prve po 19 K in druge po 17 K 50 h. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg. Ker imajo tvornice le malo blaga v zalogi, more družba naročitve izvrševati le po vrsti, kakor dohajajo, in sicer z ozirom na zalogo, ki jo iz tvornic sproti dobiva.

* **Oljnih tropin**, bodisi lanenih ali sezamovih, dobiva družba na teden komaj po en vagon iz tvornic, ker imajo nekatere tvornice vso zalogo razprodano, druge pa zaradi pomanjkanja vode ne morejo delati. To je vzrok, da naročnikom ne moremo točno postreči.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavojo, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z nlevrednimi redilnimi štipami za živino.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V

zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjeno ploščevine oddaja družba po 10 K.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 5. aprila 1909.

Posvetovanje je vodil družbeni predsednik gosp. komercialni svetnik Povše, navzoči so bili: podpredsednik gosp. I. Knez, odborniki gg. Gombač, Kalan, baron Liechtenberg, Lenarčič, Al. Pavlin, Fr. Pavlin, Rohrman, dr. pl. Wurzbach, Žirovnik in ravnatelj Pirc.

Glavni odbor je vzel na znanje poročilo tajništva, kako stoji z zadevo o samostalnem pokojninskem zavodu za družbene uradnike ter o novi ustanovitvi podružnice v Trebnjem, ki je prenehala delovati. Glavni odbor je sklenil sklicati ustanovni občni zbor v Trebnje na 25. t. m. ter k zboru poslati svojega zastopnika.

Glavni odbor je odobril nakup hiše v Ljubljani, Poljanski nasip št. 52. in zraven spadajoče vrtnice, da se posestvo družbenega dvorca na Poljanah arondira, ter je naročil, naj se stopi v dogovor še z enim sosedom glede nakupa še ene sosedne parcele, kar bi značilo popolno arondacijo družbenega posestva.

Ud glavnega odbora g. c. kr. veterinarski nadzornik Pavlin je poročal o došlih prošnjah za subvencijske bike. Glavni odbor je sklenil nakupiti deloma v deželi, deloma zunaj dežele po 22 do 25 bikov pingavske in pomurske pasme ter je določil, katerim prisilcem jih je oddati. Obenem je odbor vzel na znanje nakup 20 bikov simodolske pasme in njih izvršeno razdelitev.

Vzel se je na znanje način, kako je sodelovati pri sestavi »Codex alimentarius austriacus«, k čemur je bila družba povabljena od tozadavnega stalnega odbora na Dunaju.

Zvršuje sklep predlanskega občn. zbora je glavni odbor odobril objavo spisa o voluharju v »Kmetovalcu« ter prireditve ponatisov, prepustil je pa razširjenje posebnih letakov o voluharju po vsi deželi v veliki množini deželnemu odboru.

Glavni odbor je vzel na znanje vsebino dopisa c. kr. kmetijskega ministrstva, da je dovolilo 8000 K državne podpore za ustanovitev vzorne sirarne v Stari Fužini v Bohinju, in tozadavne pogoje.

Uredila se je zadeva glede posojila pri kranjski hranilnici, ki se je potrebovalo za ustanovitev nove velike družbene drevnice v Zgornji Šiški.

Vsled želje podružnice v Kamniku, da se priredi kmetijsko poučno potovanje na Koroško, se je naročilo tajništvu, naj da podružnici pojasnila v zmislu sklepa glavnega odbora.

Prošnjo mlekarske zadruga v Št. Lovrencu je glavni odbor sklenil predložiti s potrebnimi pojasnili priporočeno c. kr. kmetijskemu ministrstvu.

Glavni odbor je vzel na znanje dopis deželnega odbora, ki je sporočil, da ne more dati deželnega prispevka k ustanovitvi gospodinjske šole za kmetijska dekleta iz nižjih slojev, ki jo je družba nameravala ustanoviti v Repnjam, ker deželni odbor sam namerava snovati take šole.

Glavni odbor je sklenil storiti na predlog glavnega odbornika gosp. prelata Kalana primerne korake, da se družbena gospodinjska šola v Ljubljani popolni in se zlasti priklopi drugi celoletni tečaj za one gojenke, ki se hočejo najprej izobraževati, kajti izkušnja uči, da je eno leto premalo za dobro vsestransko izobrazbo v gospodinjstvu, zlasti v praktičnem pogledu pri šivanju in kuhi.

Odbor je vzel na znanje dopis mestnega magistrata ljubljanskega, da prispeva 5000 K za moderno ureditev živinozdravnice, ter je sklenil, da se družbena podkovska šola in živinozdravnica

najkasneje do 1. januarja 1909 reorganizirata in s tem dnevom prevzmeta v izključno režijo družbe.

Kmetijski podružnici v Srednji vasi se je dovolilo iz državne podpore za rejo malih živali 300 K za pospeševanje koz.

Glavni odbor je sklenil dati deželnemu odboru pojasnila glede deželne podpore v družbene režijske svrhe.

Dopis deželne vlade glede prodaje ničvrednih živinskih rednih štup je glavni odbor vzel na znanje.

Glavni odbor je za zastopnika c. kr. kmetijske družbe v kmetijskem svetu izvolil družbenega ravnatelja Pirca, za namestnika pa odbornika gosp. državnega poslanca Pogačnika.

V enketi, ki jo priredi središče za varstvo kmetijskih in gozdarskih koristi na Dunaju glede nameravane preosnove železniških tarifov, je bil izvoljen za družbenega zastopnika družbeni predsednik gosp. komercialni svetnik Povše.

(Dalje prihodajč.)

Seja glavnega odbora dne 1. marca 1909.

(Dalje.)

Za nove ude so se zglasili in so bili sprejeti gg.:

Rosmann Frančišek, trgovec v Trstu; Pavšek Frančišek, posestnik na Kolkju; Anžur Frančišek, posestnik v Dolgem Brdu; Švajger Josip, posestnik v Vel. Kamnu; Mušič Frančišek, posestnikov sin v Trzinju; Podržaj Ivan, posestnik v Gradičku; Turk Štefan, posestnik v Šmihelu; Redek Frančišek, posestnik na Krki; Öhm Herman, graščinski oskrbnik v Zalogu; Fir Josip, posestnik v Bereči vasi; Klepec Matija, posestnik v Metliki; Weiss Tomaž, p. d. Neuwirt, posestnik v Kostanjah; Hribar Ignacij, posestnik v Klenku; Juvan Frančišek, posestnik na Vačah; Sevljak Alojzij, posestnik na Vrtačah; Zarnik Anton, posestnik na Vačah; Lovše Frančišek, posestnik v Tirni; Lampret Jakob, posestnik v Notr. Goricah; Štefančič Frančišek, posestnik na Plešivici, Založnik Matija, posestnik v Notr. goricah; Janša Josip, posestnik na Plešivici; Zupan Frančišek, posestnik v Boh. Belu; Kelbl Jakob, posestnik v Boh. Belu; Mihelič Josip, posestnik v Vel. Hribu; Kadunc Anton, posestnik v Zgor. Tuhinju; Volkar Pavel, posestnik v Zgor. Tuhinju; Slapnik Štefan, posestnik v Vel. Hribu; Kek Anton, posestnik v Št. Jerneju; Mele Matevž, posestnik v Cerknici; Lavrič Andrej, dekan v Vipavi; Šaver Jure, posestnik v Vimolu; Hlovar Josip, posestnik v Dobu; Rosbacher Anton, p. d. Janež, posestnik v Krošicah; Krajger Ferdinand, posestnik v Štebnu; Hutter Peter, posestnik v Globasnici; Čergoj Ivan, posestnik v Globasnici; Zupan Frančišek, posestnik in trgovec v Gradu; Občina Bled na Bledu; Klarman Leo, gostilničar na Rečici; Žvegelj Lovro, posestnik v Želečah; Repe Viljem, posestnik in vrtnar v Gradu; Uršič Frančišek, posestnikov sin v Hotavljah; Dolinar Frančišek, posestnik in kovač v Poljanah nad Škofjo Loko; Dolencec Karol, posestnik in trgovec v Železnikih; Jerala Ivan, posestnik v Spod. Pirničah; Bizjan Frančišek, posestnik v Tacnju; Prijatelj Anton, posestnik v Rakovniku; Rupert Frančišek, posestnik v Trsteniku; Majerle Maks, gostilničar in mesar v Starem Trgu pri Kočevju; Rozman Frančišek, posestnik v Mavčičah; Cegnar Tomaž, posestnik na Jami; Drakslar Matej, posestnik v Prašah; Drakslar Janez, posestnik v Mavčičah; Jenko Valentin, posestnik na Jami; Ješe Janez, posestnik na Jami; Ješe Janez, posestnik na Jami; Jerala Janez, posestnik v Prašah; Kalan Jakob, posestnik na Jami; Oblak Janez, posestnik na Jami; Jungkuz Ana, posestnica v Dolu; Palčič Andrej, posestnik v Zalesu; Rustja Frančišek, posestnik v Škriljah; Bogataj Ivan, posestnik v Plužnji; Zajec Anton, posestnik v Plužnji; Brvar Jakob, posestnik v Podstrani; Herman Jožef, posestnik v Koritu; Klinc Janez, posestnik v Vrhu; Lavrin Jožet, posestnik v Lokah; Savšek Jožef, posestnik v Podstrani; Šmuc Anton, posestnik v Št. Jurju; Gomilščak Frančišek, posestnik v Dreženci; Lapanja Josip, posestnik v Pečinah; Kočevar Matija, posestnik v Trebnem vrhu; Adlešič Miha, posestnik

v Čudnem selu; Jerman Jakob, posestnik v Lokvah; Plut Ivan, posestnik v Kočevju; Macarol Makso, posestnik v Križu; Pirnat Ivan, posestnik v Zalesu; Brvar Leopold, posestnik v Svibnjem; Matjan Jakob, posestnik v Svibnjem; Gorišek Ivan, posestnik v Dolenji Brezovici; Keglevič Frančišek, posestnik v Dolenji Brezovici; Škal Josip, posestnik v Št. Jerneju; Kuclar Ivan, posestnik v Vnanjih goricah; Glavič Jernej, posestnik in trgovec v Spodnji Šiški; Vehovec Frančiška, posestnica na Viru; Hribar Vinko, posestnik na Viru; Perme Leopold, posestnik v Šmarjeti; Drugovič Anton, posestnik na Černcu; Katol. slov. izobraževalno društvo v Poljčanah; Kotnik Ivan, posestnik v Dvorjah; Kržan Anton, posestnik v Dobu; Birke Miha, posestnik v Dobu; Pirš Ivan, posestnik v Dobu; Zobec Valentin, posestnik na Blatih; Mrhar Anton, posestnik na Blatih; Kožar Matija, posestnik v Malencah; Obrulek Ivan, posestnik v Mostah; Pogorelec Matej, posestnik v Žigmaricah; Hudolin Frančišek, posestnik v Sodražici; Maršič Marko, posestnik v Sodražici; Arko Ivan, kramar v Zamostecu; Vesel Peter, zidarski mojster v Sodražici; Štupar Janez, pos. v Sodražici; Rožtohar Karol, učitelj v Kostanjevici; Špan Jos., pos. v Doropolju; Pirc Josip, pos. v Naklem.

(Dalje prihodnjč.)

V a b i l o

k

ustanovnemu občnemu zboru

podružnice c. kr. kmetijske družbe v Trebnjem,

ki bo v nedeljo, 25. aprila zjutraj ob pol osmih v ljudski šoli v Trebnjem.

Vsled nedelavnosti prejšnjega podružničnega načelnika trebenjska podružnica c. kr. kmetijske družbe po predpisih družbenih pravil niti ni več obstajala, in ker se občni zbor 14. februarja t. l. ni pravilno vršil, sklicuje podpisani glavni odbor nov ustanovni občni zbor, kamor pošlje svojega zastopnika.

Na dnevnem redu je predavanje družbenega ravnatelja g. Gustava Pirca in volitev načelnika in odbora.

Na občni zbor so vabljeni vsi družbeni udje iz trebenjskega okoliša, ki so spadali v prejšnjo podružnico, ter zaradi poučnega kmetijskega predavanja kmetovalci sploh.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 15. aprila 1909.

Listnica uredništva.

I. B. v Z. Če je cestni erar vzrok poškodb Vaše senožeti, tedaj je on dolžan škodo poravnati, in če se brani, ga morete tožiti. Drugače pa prosite deželno vladu za povrnitev škode, a imejte pred očmi, da s prošnjo sami ne priznate krivde, kajti za kar človek prosi, tega nima pravice zahtevati.

I. O. na V. Če se prasiča nočeta sprijazniti, jih pa ločite.

I. J. v P. Če hočete streljati škodljive ptice in veverice, morate imeti orožni list, lovsko karto in izrecno dovoljenje najemnika lova, da smete streljati v njegovem lovišču škodljive ptice in živali.

T. P. v G. Za Boga vendar, kaj še vprašujete, saj je vse to, po čemer Vi vprašujete, že odgovorjeno v spisu »Voluhar, kako živi ter sčim in kako se zatira«, ki je objavljen v 5. št. letošnjega »Kmetovalca«. Tam je jasno povedano, kje se dobivajo samostrelnice za voluharje in koliko stanejo. Iz Vašega vprašanja je razvidno da ste spis brali in zdaj želite tiskanega odgovora na celo vrsto vprašanj, ki so vsa v spisu odgovorjena! To je vendar preveč!

I. H. v L. S cestnim blatom na okrajni cesti razpolagati ima pravico edino le okrajni cestni odbor, oziroma njegov načelnik.